

LIETUVOS EVANGELIKŲ REFORMATŲ BAŽNYČIA
UNITAS LITHUANIAE

REFORMATŲ METAI 2012

Lietuvos evangelikų reformatų metinis leidinys

VILNIUS 2013

Lietuvos evangelikų reformatų metinis leidinys *Reformatų metai 2012*

Redkolegija

Kun. Tomas Šernas (redakcinės kolegijos pirmininkas)

Dr. Renata Bareikienė

Dalija Gudliauskienė

Dr. Mykolas Mikalajūnas

Kun. Rimas Mikalauskas

Kun. Raimondas Stankevičius

Donalda Sinkutė

Atsakingoji redaktorė

Aurelija Arlauskienė

© 2013 Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčios - *Unitas Lithuaniae* - Sinodas

ISSN 2029-7084

PRATARMĖ

2012 – ieji – viena įsimintiniausių dabarties laiko atkarpų Lietuvos evangelikams reformatams: minėtos Evangelinio tikėjimo globėjų kunigaikščių Radvilų – Mikalojaus Radvilos Rudojo (500–osios) ir Jonušo Radvilos (400–osios) – gimimo metinės; sutikta reformatų šimtmečių knyga *Antrasis šveicariškasis išpažinimas*; bene pirmą kartą oficialioje valstybės renginio ceremonijoje – Valstybės dienos minėjime – žodis maldai buvo suteiktas Lietuvos evangelikų reformatų atstovams; Vilniuje duris atvėrė Evangelinis Biblijos institutas – Lietuvos evangelinė akademinė institucija, teikianti teologinį ir biblinį išsilavinimą.

2012 metais buvo ir spalio 23–oji. Diena, kada teismo nutartimi ir antstolio patvarkymu neteisėtai pasisavintos Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčios sugrąžintos Lietuvos evangelikų reformatų – *Unitas Lithuaniae* – Sinodui saugoti. Nerimas ir džiaugsmas, apmaudas ir tikėjimas, meilė ir viltis – tokie jausmai tądien krito į emocijų skrynelę tų, kurie matėme, kaip po ilgų aštuonerių metų mums vėl atsiveria Vilniaus šventovės durys... Tos akimirkos emociją stiprino mintis, kad štai atsiveria durys, jungiančios praeitį ir ateitį, o ant slenksčio mes – reformatų bendruomenės nariai. *Būkime kuklūs, būkime neveidmainingai nusižeminę*, - po penkių dienų šioje bažnyčioje vykusių Sugrįžimo pamaldų metu savo prakalboje kvietė generalinis superintendentas kun. Tomas Šernas. – *Nusižeminimas ugdo ir augina, jis išstumia barnius, pavydą, nesutarimus, t.y. tuos dalykus, kurie griauina*. Et, būtų šaunu, jei mums visiems, visada ir visur pavyktų skleisti tokią taikos Evangeliją. Kad kasdienybėje sugebėtume savo jausmus, žodžius ir darbus prisotinti tiesa, sąžiningumu, nuoširdumu. Kad joje neliktų vietos puikybei, melui ir visokiam kitokiam juoduliui...

2012–ųjų spalvis jausmuose paliko ir didžiulę properšą. Tomis pačiomis dienomis, kai įėjome į Vilniaus ev.reformatų bažnyčią, Amžinybėn išėjo Lietuvos evangelikų reformatų konsistorijos Prezidentas kuratorius dr. Mykolas Mikalajūnas. Nuoširdus,

darbštus, kūrybingas, mielas, mylėjęs ir mylėtas Žmogus. *Reformatų metų* redakcinės kolegijos narys, leidėjas, visada visų darbų ėmėsis su ugnele, kuria sugebėdavo uždegti ir šalia dirbančius. M. Mikalajūną prisimename rubrikoje *Minėjimai*, kurioje minime ir kitus tikėjimo brolius: Joną Nastopką, Eugenijų Gerulį-Snarskį, Petrą Šerną, Motiejų Tamulėną, Silvestrą Žukauską, Jonušą Radvilą.

Šiame *Reformatų metų* numeryje spausdinamas išsamus Holgerio Lahayne, Vokietijos piliečio, jau 20 metų gyvenančio Šiauliuose, straipsnis padės rasti atsakymus, kas yra teologija, su kokiais iššūkiais ji šiandien susiduria ir kam mums jos vis dar reikia.

Susimąstyti ir dar kartą apie tikrąsias vertybes pagalvoti verčia Daivos Janonienės, VšĮ *Vaiko užuovėja* direktorės, mintys: *Lietuvoje nepopuliari būti globėju ar tėviu. Giminaičiai ar kaimynai lengviau atsikvepia, kai problematiškos šeimos vaikai išvežami į valdiškus globos namus ir pamiršta juos iki pilnametystės, kai jie išeina iš globos namų, išsinešdami nuoskaudą ir nusivylimą, kad jie augo niekam nereikalingi. O žmonės, besimeldžiantys bažnyčiose ir laikantys save uoliais krikščionimis? Ar daug jų vadovaujasi principu: jei ne aš, tai kas? Gaila, bet absoliučios daugumos šių žmonių samarietiškas baigiasi pinigine auka bažnyčiai ar paaukota suma globos namams. Bet ar to pakanka?..*

Šiame numeryje pirmą kartą išsamiai supažindiname su Lietuvos evangelikų reformatų Bažnyčios istorija, taip pat kviečiame apsilankyti plačiame reformatų pasaulyje. O jis iš tiesų platus – 2010 metų vasarą Grand Rapids mieste, Mičigano valstijoje, JAV, dvi stambiausios pasaulinės reformatų organizacijos – WARC ir REC – susijungė į Pasaulio reformuotų bažnyčių uniją, kurioje yra 230 nacionalinių ir regioninių reformuotų bažnyčių, esančių 108 pasaulio šalyse. Iš viso – apie 85 mln. krikščionių visuose gyvenamuose planetos kontinentuose.

Aurelija Arlauskienė, atsakingoji redaktorė

BAŽNYČIOS AKTUALIJOS

2012-ųjų Sinodas Biržuose

Eilinis Lietuvos evangelikų reformatų Sinodas, vykęs per Jonines Biržuose, prasidėjo pamaldomis, kurių metu Lietuvos evangelikų reformatų generalinis superintendentas kun. Tomas Šernas paskelbė Sinodo pradžią, o vicesuperintendentas kun. Rimas Mikalauskas pamoksle priminė Sinodo pareigas, tikslus ir svarbą.

Sinodo suvažiavime dalyvavo ir sprendimus priėmė aštuoniolika parapijose išrinktų delegatų, devyni kuratoriai ir penki dvasininkai. Suvažiavimą sveikino Vokietijos ev. reformatų sąjungos Brandenburgo superintendentas kun. Ulrichas Barnicke, Lipės krašto reformatų bažnyčios kun. Miroslavas Danys, Sinodo garbės kuratorius iš Brėmeno kun. Erhardas Mische, taip pat Biržų rajono savivaldybės merė Irutė Varzienė, Lietuvių evangelikų reformatų kolegijos Amerikoje prezidentas kuratorius dr. Paulius Slavėnas, kun. diakonė Erika Brooks-Dilytė.

Pirmojoje suvažiavimo dalyje buvo išrinkti 2012 metų Sinodo pareigūnai: Sinodo direktorius kuratorius Donatas Balčiauskas, Sinodo sekretorius – kun. Raimondas Stankevičius, cenzorius – Sinodo direktoriaus pavaduotojas *ex officio*, generalinis superintendentas kun. Tomas Šernas. Sinodo suvažiavimo pradžioje, iki pietų pertraukos, buvo išklaustyti generalinio superintendente, Konsistorijos Prezidento, Revizijos komisijos, parapijų bei su reformatų bažnyčia susijusių organizacijų pranešimai.

Vėliau vykusioje sesijoje priimti Sinodo sprendimai – bažnytinės teisės aktai. Įprastai sprendimai Sinode yra ruošiami iš anksto ištikus metus, jų projektai svarstomi Dvasininkų sesijose, Konsistorijos posėdžiuose ir kuratorių bei visų delegatų priešsinodinėje sesijoje pateikiami įtraukti į Sinodo darbotvarkę. Pirmiausia buvo apsvaistyti Misijų, t.y. dvasininkų paskyrimo, ir su tuo susiję klausimai. Dauguma kunigų liko tarnauti ankstesnėse tarnystės vietose. Permainų sulaukė Vilniaus evangelikų reformatų

parapija, kurioje iš parapijos klebono pareigų atleidus generalinį superintendentą kun.T. Šerną, klebono pareigas eiti paskirtas iki šiol antrojo dvasininko pareigas ejęs kun.R. Stankevičius. Vaikų namuose *Vaiko užuovėja* kapeliono pareigas toliau vykdys kun.Sigita Švambarienė. Atskiru Sinodo sprendimu Lietuvos evangelikų reformatų Konsistorija įpareigota užtikrinti dvasinės tarnystės išlaikymo sąlygas. Vadovaujantis šiuo sprendimu dvasinė tarnystė – svarbiausia Bažnyčios užduotis. Tad aukotojai turėtų prisiminti, kad buitinėmis šių namų vaikų gyvenimo sąlygomis yra išipareigojusi pasirūpinti valstybė, o už dvasinį ir dorovinį ugdymą atsakinga Bažnyčia.

Sinodas taip pat pritarė Konsistorijos 2012 m. sausio 21 d. sprendimui ir patvirtino 2011 metais ordinuoto katecheto Evaldo Tamariūno suspendavimą (jo paties prašymu).

Buvo patvirtinti Lietuvos evangelikų reformatų Sinodo kuratorių nuostatai. Priimti kanoniniai nutarimai dėl kreipimosi į Biržų rajono savivaldybę dėl pylimų prieš Biržų reformatų bažnyčią nukasimo, dėl reformatų paveldo bei, remiantis ankstesniais kanonais, patvirtinta eilinio Sinodo laikas ir vieta – 2013 metų birželio 22–23 d. Biržuose.

Pagrindinis Lietuvos evangelikų reformatų metų renginys baigėsi sekmadienį iškilmingomis Sinodo pamaldomis, kurių metu pamokslą pasakė generalinis superintendentas kun. T. Šernas. Sinodo 2012 metų eiliniame suvažiavime priimtus kanonus iš sakyklos paskelbė vicesuperintendentas kun. R.Mikalauškas. Šie teisiniai aktai, kaip ir dera, per artimiausias pamaldas paskelbti visose evangelikų reformatų parapijose.

Po šventinių pamaldų iš įvairių Lietuvos parapijų suvažiavę tikintieji dar ilgai nesiskirstė, susirinkę Agapeje dalinosi šio ir ankstesniųjų Sinodų prisiminimais, nūdienos darbais ir ateities planais.

Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčių durys ir vėl plačiai atvertos tikintiesiems

Vadovaujantis Vilniaus apygardos teismo nutartimi ir antstolio patvarkymu, neteisėtai pasisavintos Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčios sugrąžintos Lietuvos evangelikų reformatų – *Unitas Lithuaniae* – Sinodui saugoti.

2012 m. spalio 23 d. Sinodui buvo perduota Vilniuje, Pylimo gatvėje esanti bažnyčia, taip pat sugrąžinti bažnyčių pastatai Salamiestyje ir Papilyje (Biržų raj.). *Maldos namai privalo būti visada atviri kiekvienam tikinčiajam – būtent čia mūsų bendruomenės nariai ateina ieškoti ramybės ir išganymo. Ilgą laiką dalis Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčių buvo užrakintos ir neprieinamos nei dvasininkams, nei religinei bendruomenei. Be tikinčiųjų Dievo namai – tušti, todėl šio momento visa bendruomenė nekantriai laukė,* – sakė Lietuvos evangelikų reformatų generalinis superintendentas kun. T. Šernas.

2012 m. spalio 23 d. Sinodui perduotoje bažnyčioje, esančioje Pylimo gatvėje, Vilniuje, kiekvieną sekmadienį vyksta pamaldos.

Aurelijos Arlauskienės nuotr.

Bažnyčių pastatus, kaip ir kitą Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčiai priklausantį beveik 17 mln. litų vertės nekilnojamą turtą, neteisėtai, kaip teigiama prašyme pradėti ikiteisminį tyrimą, nuo 1997 metų valdė buvęs dvasininkas Algimantas Kvedaravičius. Dėl neteisėtų jo veiksmų pasisavinant ir perleidžiant kitiems asmenims svetimą turtą pradėtas ikiteisminis tyrimas, o visas pasisavintas turtas – areštuotas.

Vadovaujantis antstolio patvarkymu, Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčios bendruomenei perduoti saugoti bažnyčių pastatai Vilniuje, Biržuose bei Biržų rajone, taip pat Salamiestyje bei Pasvalio rajone. Bendruomenė pasiryžusi šį turtą saugoti, puoselėti bei naudoti pagal paskirtį. Šis žingsnis labai svarbus tikintiesiems, kurie beveik dešimtmetį neturėjo galimybės lankytis savo maldos namuose. Tikimės, kad galutiniais teismo sprendimais galų gale evangelikų reformatų bendruomenei bus sugrąžintas ir kitas neteisėtai išgrobstytas turtas, – kalbėjo Sinodui teisiniuose procesuose atstovaujantis advokatas Tadas Kelpšas. Beje, bažnyčios Biržuose, Nemunėlio Radviliškyje, Švobiškyje visada buvo atviros evangelikų reformatų bendruomenei, nepaisant visų peripetijų, susijusių su bažnyčių registravimu.

Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčia veikia nuo XVI amžiaus, o šiuo metu vadovaujasi dar iki 1940 m. bažnyčios priimtais kanonais. Remiantis jais, aukščiausia bažnyčios institucija yra Sinodas, o bažnyčios turtą tvarko bei administracines funkcijas atlieka iš Sinodo narių renkama Konsistorija. Nors dar 2002 metais A.Kvedaravičiaus veikla bažnyčioje buvo suspenduota, jis, kaip teigiama Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčios prašyme pradėti ikiteisminį tyrimą, pasinaudodamas Lietuvos teisinės sistemos spragomis bei manipuliudamas dokumentais, be teisėto pagrindo užvaldė beveik visą Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčios bendruomenei priklausantį nekilnojamą ir kilnojamą turtą.

Mes tiesiame ranką jau dešimt metų. Mūsų teisumas pasiekiamas per kuklumą, per nusižeminimą. Ir man asmeniškai sunku būti nusižeminusiam, kai atrodo, jog yra užgaunamas mano autoritetas, mano bendruomenė ar kuri nors Šventojo Rašto eilutė. Tačiau mums

visiems reikia išmokti būti kukliems ir nusizėminusiems Jėzuje Kristuje, – per Sugrižimo pamaldas daugelį metų bendruomenei uždarytoje Vilniaus evangelikų reformatų bažnyčioje kalbėjo kun. T. Šernas. – Tas nusizėminimas ir reiškia, kad mes tampame stipresni, mes tampame geresni savo šeimose, geresni su draugais ir kolegomis. Mano malda ir prašymas, kad Viešpats ir man pačiam, ir jums visiems, ir tiems kitiems reformatams duotų to proto ir tikro nusizėminimo, kuris mums atveria širdies akis ir mes galime pažitūrėti ir priimti jau kitokius sprendimus – nebe griauinančius, bet kuriančius. Jis taip pat pabrėžė, kad ilgą laiką vengta kreiptis į teisės saugos institucijas, prašant padėti išspręsti sudėtingą padėtį bažnyčioje: Tikėjome, kad vidines bažnyčios problemas, kokios didelės jos bebūtų, esame pajėgūs drauge su tikėjimo broliais išspręsti taikiai ir be išorinio įsikišimo. Deja, ilgainiui paaiškėjo, jog susidūrėme su tiesmuku piktavališkumu – buvęs evangelikų reformatų dvasininkas, nusizėngdamas visiems bažnyčios principams, ėmė atvirai kenkti visai bendruomenei. Suprasdami, kad neteisybė ir pykčiai bažnyčios viduje labiausiai skaudina tikinčiuosius, galiausiai buvome priversti ieškoti sprendimų.

2011 metais, Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčiai – *Unitas Lithuaniae* – Sinodui kreipusis į teisės saugos institucijas dėl A. Kvedaravičiaus neteisėtų veiksmų, didžioji dalis bažnytinio turto (kurio rinkos vertė – beveik 17 mln. Lt) pardavimo ar dovanojimo sutartimis už 6 kartus mažesnę kainą buvo perleista tretiesiems asmenims. Vilniaus apygardos prokuratūra dėl šių įvykių yra pareiškusi įtarimus A. Kvedaravičiui ir Jakov Strokanov, o visą iššvaistytą bei šių asmenų asmeninį turtą – areštavusi.

***Antrasis šveicariškasis išpažinimas* – reformatų šimtmečių knyga**

Gegužės 9 d. Vilniuje, Radvilų rūmuose, sutikta Heinricho Bullingerio knyga *Antrasis šveicariškasis išpažinimas*. Renginyje dalyvavo Lietuvos evangelikų reformatų generalinis superintendentas kun. T. Šernas, kun. Raimondas Stankevičius, Konsistorijos prezidentas kuratorius dr. Mykolas Mikalajūnas, istorikas dr. Deimantas Karvelis, teologas Holger Lahayne, Krikščionių bendrijos *Tikėjimo žodis* vyresnysis pastorius dr. Giedrius Saulytis, choras *Giesmė* (vad. Janina Pamarnackienė), gausus reformatų bei miestelėnų būrys.

Atidarydamas renginį generalinis superintendentas kun. T. Šernas pabrėžė, kad laiko išbandymai įrodė, jog *Antrasis šveicariškasis išpažinimas* gerai atliko ir toliau vykdo *Sventojo Rašto* pagrindų išdėstymo bei tikėjimo vienybės apsaugos funkcijas krikščioniškam Dievo Žodžio Surinkimui.

Pristatant Heinricho Bullingerio knygą *Antrasis šveicariškasis išpažinimas*.
Iš kairės: Lietuvos evangelikų reformatų generalinis superintendentas
kun. Tomas Šernas, istorikas dr. Deimantas Karvelis, teologas Holgeris Lahayne,
Konsistorijos prezidentas kuratorius dr. Mykolas Mikalajūnas.

Renginį tęsė dr. D. Karvelis, perskaitęs pranešimą apie kunigaikščių Radvilų giminę – Reformacijos pradininkę Lietuvoje. Prelegentas pabrėžė, jog Radviloms itin svarbią reikšmę turėjo tikėjimas. Ne formalus – tik „dėl akių“, o nuoširdus, tikras. Tai, pasak istoriko, išleidusio ne vieną knygą apie iškiliuosius Lietuvos kunigaikščius, įrodo ne tik jų darbai (didžiulės lėšos, skirtos protestantų bažnyčių plėtrai, ypatingas noras Vilniuje atidaryti protestantišką universitetą – pirmąją aukštąją mokyklą Lietuvoje), bet ir tarpusavio susirašinėjimas. Radvilos kone visada savo mintis pagrįsdavo *Biblijos* citatomis.

Tai, jog Radviloms iš tiesų rūpėjo aukštesni dalykai, įrodo ir jų savo vaikams rašyti testamentai – juose didikai išskyrė tris pagrindinius dalykus, kuriais palikuonys privalo rūpintis: tai Tėvynė, tikėjimas, giminė.

Teologas Holgeris Lahayne, parašęs pristatomai knygai šiuolaikinį komentarą, rodė skaidres, glaustai supažindino su knygos turiniu, taip pat nušvietė Reformacijos laikotarpį ir jo lyderių mintis bei išpažinimų aktualumą reformatų tikėjime.

Pranešėjai linkėjo, kad Heinricho Bullingerio knyga *Antrasis šveicariškasis išpažinimas* padėtų atrasti, kas aš esu, geriau ir teisingiau suprasti savo tikėjimą bei nešti evangelijos šviesą.

Knygos *Antrasis šveicariškasis išpažinimas* sutiktuvės.
Aurelijos Arlauskienės nuotraukos

Merūnas Jukonis, Viktorija Liauškaitė

Lietuvos reformatų tikėjimo pagrindai

Ilgai laukėme *Antrojo šveicariškojo išpažinimo* (Antrosios helvetiškosios konfesijos) lietuvių kalba, nes Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčiai buvo, yra ir bus svarbus šis tikėjimo išpažinimo dokumentas (**Lietuvos reformatų tikėjimo pagrindai. Antrasis šveicariškasis išpažinimas su šiuolaikiniu komentaru.** – V.: APYAUŠRIS, 2011. – 144 p.)

Antrasis šveicariškasis išpažinimas (1566 03 12 išspausdintas Ciuriche) buvo greit išverstas į tautines kalbas ir priimtas pagrindiniu Bažnyčios išpažinimu Vengrijoje, Škotijoje, Lenkijos–Lietuvos Valstybėje (LLV), Prancūzijoje bei kitose šalyse. Lenkijoje, Sandomiero (Sandomiro) mieste 1570 metais įvyko LLV reformatų Generalinis Sinodas. Jame lenkiškas *Antrojo šveicariškojo išpažinimo* vertimas buvo priimtas LLV reformatų išpažinimo pagrindu. Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčioje jis yra iki šiol aktualus.

Įprastai *Antrasis šveicariškasis išpažinimas* lenkiškoje ir lietuviškoje literatūroje buvo vadinamas *Sandomiro konfesija*. Šio išpažinimo pagrindu XVI a. pabaigoje buvo siekta teologiškai bei politiškai vienyti mūsų valstybės liuteronus, reformatus, čekų brolius, t. y., „nuoseklios“ Reformacijos bažnyčias. Iš dalies tai pavyko: visiškai susijungė kalvinistinės ir čekų brolių šakos. Iš dalies, dėl prie šios *Konfesijos* pridėto papildymo, buvo padėtas pagrindas broliškiems santykiams su liuteronais. XVIII a. pradžioje Kėdainių provinciniuose Sinoduose Lietuvos reformatai ir liuteronai, išlaikydami savo administracinį savarankiškumą, deklaravo šių Reformacijos bažnyčių politinę vienybę bei abipusį Sakyklos ir Viešpaties Stalo pripažinimą. Šiuo sprendimu buvo beveik keturiais šimtmečiais aplenktas Europoje priimtas panašus *Leuenergo sutarimas* (1973).

LLV reformatų bendru sutarimu 1637 metais dar kartą buvo patvirtinta *Sandomiro konfesija* tikėjimo išpažinimo pagrindu

paskelbtoje *Gdansko Agendoje* (GA 1637) – svarbiausioje evangelikų reformatų liturginėje knygoje. Pagal ją reformatų kunigai ordinacijos metu prisiekia laikytis *Antrojo šveicariškojo išpažinimo* (*Sandomiro konfesijos*) savo tarnystėje (GA 1637; Uząd Ministrowski, Pytanie, kl.VII, p. 296). Lietuvos evangelikų reformatų Konsistorija 2011 metais Biržuose patvirtino šį lietuviškąjį *Antrojo šveicariškojo išpažinimo* tekstą tinkamu naudoti Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčios mokyme.

Antrojo šveicariškojo išpažinimo nuostatos buvo tas teologinių uždavinių horizontas, kuris darė įtaką protestantiškųjų Bažnyčių veiklos kryptims Lietuvoje ir dideliame Europos regione – tautiniam atgimimui, švietimui: ...*nesuprantamų kalbų negali būti Dievo Bažnyčioje, bet tik viešoji ir bendra kalba, kurią visi supranta toje vietoje ar krašte. Išpažįstame tai, kad žmogui pačiam vienam leidžiama melstis ta kalba, kurią jis supranta, tačiau viešos pamaldos šventuose surinkimuose turi būti laikomos ta kalba, kurią visi esantieji supranta.* Skyriuje apie Bažnyčios turtus sakoma: *Viešpaties Kristaus Bažnyčia turi savo pajamas bei turtus per karalių ir kunigaikščių dosnumą, per tikinčiųjų dosnumą, kurie dalį savo lėšų paskyrė ir atidavė. Bažnyčiai reikia turėti savo pajamų ir turto, kaip yra nuo senų laikų, kad visokias (Dievo Žodžio) surinkimo reikmes galėtų spręsti: (...) teisingam mokslui išlaikyti, kad bažnyčios ir surinkimai būtų prižiūrimi kaip pridera ir kiekvienas reikalas tarnautų Dievo garbei, (...) taip pat, kad veiktų mokyklos, o jose daktarai ir mokytojai mokytų jaunimą. Dievo keliai mums dažnai nesuvokiami: kiek dangūs yra aukščiau už žemę, tiek mano keliai aukštesni už jūsų kelius ir mano mintys – už jūsų mintis (Iz 55,9). Tačiau istorijoje matyti Jo Žodžio darbai, kurie išryškėja per žmonių tikėjimo išpažinimo darbus, nes, pagal Šventąjį Raštą, ...mano žodis, kuris išeina iš mano burnos, negrįš tuščias, bet įvykdys mano valią ir atliks tai, kam yra siūstas (Iz 55,11.).*

Galima išvelgti, jog Dievo Žodis per *Antrojo šveicariškojo išpažinimo* (*Sandomiro konfesijos*) mokymą lenkų kalba darė įtaką lietuvių kalbos išsaugojimui Bažnyčioje bei nuo jos priklausomose institucijose, buvo tikslingai skatinamas lietuviškas raštingumas

ir dvasinis švietimas. Tuo galima paaiškinti, jog XX a. pradžioje daugiatautėje Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčioje nebuvo tautinių konfliktų, skaudžiai sukretusių kitas to meto Lietuvos krikščioniškas konfesijas.

Antrasis šveicariškasis išpažinimas aktualus ir šiandien. Laukėme šio lietuviško leidinio, nes jaučiame nerimą dėl plintančio pasaulinio reiškinių – savavališko laisvamaniškų ir laisvatikiškų Šventojo Rašto „šiuolaikinių“ aiškinimų. Jais sekdami krikščionys ar net ištisos Bažnyčios praranda savo tikėjimo „sūrumą“ (Mk 9,50) ir tampa it pasaulietinių madų vėjo blaškomi pelai (Ps 1,4). Laiko išbandymai įrodė, jog *Antrasis šveicariškasis išpažinimas* gerai atliko ir toliau vykdo *Šventojo Rašto* pagrindų išdėstymo bei tikėjimo vienybės apsaugos funkcijas krikščioniškam Dievo Žodžio Surinkimui.

Gerą tikėjimo kovą kovojančiai Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčiai nuolat verta pažvelgti į savo raidą pagal šio dokumento doktrinių nuostatas, nes *Antrasis šveicariškasis išpažinimas* yra ne vien garbus istoriškas konfesinio išpažinimo dokumentas, bet ir Dievo Žodžio šviesos indas, nušviečiantis taką konkreitiems sprendimams bei darbams Bažnyčioje ir pasaulyje.

Kun. **Tomas Šernas**, Lietuvos evangelikų reformatų generalinis superintendantas

Valstybės dieną nusilenkta reformatų globėjui – kunigaikščiui Mikalojui Radvilai Rudajam

Nuostabiai gražią 2012 metų liepos 6–ąją į Dubingių piliavietę, vieną reikšmingiausių archeologinių, istorinių ir memorialinių kompleksų Lietuvoje, iš visos šalies rinkosi ir jauni, ir pagyvenę žmonės. Čia atšvęsta Valstybės diena, iškilmingai atidaryta Radvilų rūmų archeologinė ekspozicija ir paminėtos Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės vyriausiojo kariuomenės vado Mikalojaus Radvilos Rudajo 500–osios gimimo metinės. Žmonių gausoje išsiskyrė nedidelis, tačiau labai santūrus būrelis, virš kurio plėvėsavo Biržų vėliava. Kitaip ir būti negalėjo, nes Lietuvos evangelikus reformatus į Dubingius tądien traukė ne Viduramžių ir Renesanso laikotarpio amatų mugė, ne Dubingių miestelyje šurmuliavęs turgelis, o noras dar kartą pagerbti evangelinio tikėjimo kunigaikščius Radvilas.

Bene pirmą kartą tokio lygio renginio, kur kalbas sakė premjeras Andrius Kubilius, Molėtų rajono savivaldybės meras Stasys Žvinys, kur dalyvavo daug garbingų svečių, tarp kurių buvo ir europarlamentaras Vytautas Landsbergis, scenarijuje garbinga vieta skirta ir Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčios atstovams.

Pagerbtas Radvilų atminimas.

**Reformacijos himną *Tvirčiausia apsaugos pilis* giedoja visi tądien
Dubingiuose buvę reformatai.**

Evangelikų reformatų globėjo Mikalojaus Radvilos Rudojo pagerbimo ceremoniją prie kunigaikščių Radvilų kapo pradėjo Biržų evangelikų reformatų choras *SOLI DEO GLORIA*, kuriam jau beveik dešimt metų vadovauja vargonininkė, Biržų Vl.Jakubėno muzikos mokyklos pedagogė Jūratė Duderienė. Reformacijos himną–giesmę *Tvirčiausia apsaugos pilis* – kartu su choru giedoja visi tądien Dubingiuose buvę reformatai. Taip nuostabiai giedoja, kad galėjai pamanyti, jog aidai ne keliasdešimties žmonių, o tūkstantinio choro atliekama giesmė. Tiek į ją įdėta jausmo, širdies ir pagarbos užmigusiems Viešpatyje savo tikėjimo broliams ir sesėms.

Giesmei pasibaigus Lietuvos evangelikų reformatų vicesuperintendentas kun.R.Mikalauskas, perskaitęs 146 psalmę, padėjo Dievui už jo malones, už tuos žmones, kurių kūnai ilsisi Dubingių evangelikų reformatų bažnyčios kriptoje. Dėkojo už Dievo dovaną – laisvą mūsų valstybę, meldė Dievo palaiminimo jos piliečiams ir vadovams. Pagerbimo ceremonija baigta krikščioniška malda *Tėve mūsų*.

Aurelijos Arlauskienės tekstas ir nuotraukos

Aktualijos trumpai

Sausio 18-ąją Biržuose dvyliką kartą vyko Ekumeninių pamaldų savaitė. Bendrai melstasi Jungtinėje metodistų bažnyčioje, evangelikų liuteronų šventovėje, Šv. Jono Krikštytojo katalikų bažnyčioje. Visi dvasininkai ir tikintieji meldė gailestingumo ir susitaikymo. Biržų evangelikų reformatų bažnyčios kunigas R.Mikalauskas pabrėžė, kad visų svarbiausia yra ne susirinkimų vieta, bet tai, kokie esame mes patys, atėję klausytis Dievo Žodžio.

Sausio 19-ąją, antrąją maldų už krikščionių vienybę savaitės dieną, ekumeninės pamaldos **Vilniuje** vyko bažnyčioje *Tikėjimo žodis*. Tai buvo bene didžiausias krikščionių vienybės savaitės renginys sostinėje, į kurį susirinko tikintieji iš skirtingų bendruomenių ir jų ganytojai. Pamaldos prasidėjo evangelikų reformatų bažnyčios choro *Giesmė* ir Vilniaus bažnyčios *Tikėjimo žodis* choro *Maranata* atlikta giesme ir vyr. pastoriaus Giedriaus Saulyčio pasveikinimo žodžiu. Skirtingų bendruomenių ganytojų išsakytose maldos intencijose dominavo mintis, jog bažnyčių vienybė nereikia jų vienodumo.

Vasario 8 d. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės Valdovų rūmuose surengtame kultūros vakare vyko knygos *Abraomas Kulvietis Confesio fidei* pristatymas. Renginyje dalyvavo knygos autorė prof. Dainora Pociūtė, habil.dr. Ingė Lukšaitė, prof. Arūnas Sverdiolas, dr. Darius Kuolys, dr. Deimantas Karvelis, dr. Mintautas Čiurinskas. Ištraukas iš A.Kulviečio ir J.Hopijaus tekstų skaitė Vilniaus Abraomo Kulviečio vidurinės mokyklos mokiniai. Jie kartu su mokytojais giedojo ir XVI a. protestantų psalmes bei giesmes.

Kovo 16 d. Panevėžyje, pristatant H. Bullingerio knygą *Antrasis šveicariškasis išpažinimas*, giedojo Panevėžio parapijos choras, pranešimą skaitė Lietuvos ev.reformatų bažnyčios vicesuperintendentas kun. R.Mikalauskas.

Kovo 24 d. Vilniaus universitete ir Šv. Jonų bažnyčioje vyko Lietuvos Biblijos draugijos veiklos 20-mečio renginiai. Minėjimas

prasidėjo universiteto Auloje vykusia konferencija, kurią sveikinimo žodžiu ir malda pradėjo Draugijos prezidentas kun. Ramūnas Mizgiris OFM. Konferenciją vedė Lietuvos liuteronų bažnyčios vyskupas Mindaugas Sabutis.

2012 metais Vilniuje duris atvėrė Evangelinis Biblijos institutas (EBI) – Lietuvos evangelinė akademinė institucija, teikianti teologinį ir biblinį išsilavinimą. Iki šiol turėjęs mokymo centrą Šiauliuose, nuo 2012 metų pradėjo veikti ir Vilniuje. Instituto dalininkai yra septynios Lietuvos ir užsienio bendruomenės bei organizacijos: Krikščionių bendrija *Tikėjimo žodis*, Laisvųjų krikščionių bažnyčia, Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčios – *Unitas Lithuaniae* – Sinodas, Lietuvos krikščioniškas fondas, Menonitų brolijos misija (Mennonite Brethren Mission), Kontaktmisija (Kontaktmission), Rytų Menonitų misijų ir labdaros valdyba (Eastern Mennonite Board of Missions and Charities). Institutą valdo rektorius ir Instituto taryba, renkama 4 metams. Šiuo metu ją sudaro 11 narių, atstovaujančių įvairioms veiklos ir visuomeninėms sritims. EBI interneto svetainė – www.ebinstitutas.lt

Balandžio 28-30 dienomis, minint dviejų Bažnyčių partnerystės 20–metį, **Biržuose ir Vilniuje** lankėsi Konsistorijos nariai iš Detmoldo distrikto (Vokietija, Lipės žemė): Dieteris Bökemeier, Juliane Arndt, Wolfgang Kreuzbusch, Susanne Schüring-Pook, Claudia Ostarek. Svečiai susitiko su Lietuvos evangelikų reformatų Konsistorijos nariais ir neformalioje aplinkoje aptarė tolimesnes bendradarbiavimo galimybes, bei partnerystės kryptis.

Gegužės 16 d. Reformatų senjorų draugijos nariai lankėsi Prano Gudyno restauravimo centre, kitaip tariant, meno dirbinių ligoninėje. Čia, kaip tikroje gydymo įstaigoje, iš pradžių atliekami visapusiški meno kūrinio būklės tyrimai, po to skelbiama diagnozė ir tik po išsamių diskusijų prasideda restauravimas – kūrinio prikėlimas naujam gyvenimui.

Gegužės 18 d. Vilniaus parapijos namuose chorvedė, kompozitorė Tamara Blažienė pristatė vienuolika naujai sueiliuotų ir *Ženevos psalmyno* melodijoms pritaikytų psalmių. Iš viso *Ženevos*

psalmyne yra 126 melodijos, 150 pritaikytų giedoti *Biblijos* psalmių bei trys kitos *Šventraščio* giesmės. Muzika parašyta specialiai reformatams, melodijos yra reformatų – kalvinistų krikščionių paveldo dalis. Visos melodijos yra sukurtos 1539– 1562 metais Ženevoje, Šveicarijoje, Jono Kalvino prašymu jas pritaikant prancūzų kalbai.

Gegužės 19 d. Mykolo Balinskio vidurinėje mokykloje, Jašiūnuose (Šalčininkų raj.), paminėti Evangelinio tikėjimo globėjų kunigaikščių Radvilų – Mikalojaus Radvilos Rudojo (500–ieji) ir Jonušo Radvilos (400–ieji) gimimo jubiliejiniai metai. Iškilmės surengtos minėtos mokyklos direktoriaus Kazimiero Karpičiaus iniciatyva. Renginyje dalyvavo Lietuvos evangelikų reformatų Konsistorijos prezidentas kuratorius dr. M. Mikalajūnas, viceprezidentas kun. R. Stankevičius, Šalčininkų savivaldybės administracijos direktoriaus pavaduotojas Josifs Rybak, Švietimo ir sporto skyriaus vyr. specialistas Henrik Danulevič, Jašiūnų seniūnė Sofija Griaznova, Jašiūnų gyventojai, Vilniaus reformatų parapijos atstovai. Giedojo Vilniaus reformatų choras *Giesmė* (vad. Janina Pamarnackienė). Renginį vedė Vilniaus ev. reformatų parapijos narys Danas Arlauskas.

Renginio organizatoriai su M. Balinskio vidurinės mokyklos skaitovais ir Šalčininkų rajono savivaldybės atstovais. Aurelijos Arlauskienės nuotr.

Gegužės 26 d. Panevėžio liuteronų ir reformatų bažnyčioje vyko ekumeninės Sekminių pamaldos, kurias vedė Panevėžio evangelikų reformatų parapijos administratorius kun.R.Stankevičius.

Gegužės 27 d. viešai tikėjimą reformatų išpažinime patvirtino ir Vilniaus ev.reformatų parapijos tikinčiųjų gretas papildė septyni žmonės – tądien konfirmuoti (nuotraukoje – iš kairės) Mantas ir Ignas Ruplėnai, Rasa Šernienė, Tadas, Lina ir Zigmas Klimaševskiai, Vaidotas Ickys.

Dalijos Gudliauskienės nuotr.

Šventos Trejybės sekmadienį, po pamaldų Biržų evangelikų reformatų parapijos choras *SOLI DEO GLORIA* paminėjo savo dvejų metų vardo šventę. Chorui jau daugiau nei devynerius metus vadovauja Biržų evangelikų reformatų parapijos vargonininkė ir Biržų Vl.Jakubėno muzikos mokyklos pedagogė Jūratė Duderienė (nuotraukoje – penkta iš kairės.).

Dalijos Gudliauskienės nuotr.

Birželio 17 d. Biržų reformatų bažnyčioje po pamaldų koncertavo Lietuvos muzikos ir teatro akademijos (LMTA) bakalaurės Karolina Glinskaitė (sopranas) ir Aušra Pačegonytė (vargonai)

bei magistrantas Stanislovas Straševičius (birbynė). Tai buvo vienas Šiaurės Lietuvos muzikos festivalio *Biržai 2012* renginių. Aušra, Vilniaus ev. reformatų parapijos antroji vargonininkė, besimokydama LMTA, dažnai vargonuodavo (ir tikimės – vargonuos) vilniečių pamaldose. Ji 2012 m. baigė LMTA Vargonų ir klavesino katedros bakalauro studijas.

Po koncerto – padėkos žodžiai ir gėlės
Dalijos Gudliauskienės nuotr.

Birželio 26 dieną Vilniuje viešėjo tikėjimo broliai iš Vokietijos (nuotr.): Brandenburgo superintendentas kun. Ultichas Barnicke, Lipės

Viktorijos Liauškaitės asmeninio
archyvo nuotr.

tolerancijos ugdymas, aptartos bendradarbiavimo galimybės.

Liepos 29-ąją Biržų evangelikų reformatų bažnyčioje vyko šventinės konfirmacijos pamaldos, kurių metu konfirmuota 10 merginų ir tiek pat vaikinių. Pamaldas laikė kunigai Rimas Mikalauskas ir Sigita Švambarienė. Prieš šventę konfirmantai lankė kursus, Nemunėlio Radviliškyje dalyvavo stovykloje, kuriai vadovavo kunigė S. Švambarienė.

Rugsėjo 8 d. ant Dubingių piliakalnio (Molėtų raj.), kur palaidoti reformatų tikėjimą išpažinę kunigaikščiai Radvilos, vyko paskutinė 2012 metų kapinių šventė. Radvilų minėjimo pamaldas laikė generalinis superintendetas kun. T. Šernas ir Vilniaus parapijos

krašto reformatų bažnyčios kun. Miroslavas Danys, Sinodo garbės kuratorius kun. Erhardas Mische iš Bremeno. Svečius bei Vilniaus parapijos kleboną kun. Raimondą Stankevičių ir parapijietę Viktoriją Liauškaitę priėmė Lietuvos žydų bendruomenės vykdančysis direktorius Simonas Gurevičius. Buvo pristatytas projektas *Žydų ir karaimų kapinių tvarkymas ir*

klebonas kun. R.Stankevičius. Vasaros pamaldos kapinėse, dar vadinamos kapinių šventėmis, yra savita, tik Baltijos šalyse gyvenančių protestantų tradicija. Kada ir kokiose kapinėse rengiamos kapinių šventės, skelbiama Bažnyčios internetinėje svetainėje *www.ref.lt*, informacijoje apie parapijas.

Rugsėjo 16 d. kėdainiečiai gausiai rinkosi į evangelikų reformatų bažnyčią, kur vyko Europos paveldo dienų Lietuvoje renginys tema *Genius loci. Vietos dvasia*. Kaip ir prieš šimtmetį, žmonės rinkosi į bažnyčią, klausėsi Dievo Žodžio iš senosios *Brastos Biblijos*, kartu meldėsi ir giedojo senąsias reformatų giesmes. Vilniaus ev. reformatų choras *Giesmė* pakylėjo širdis pirmosios spausdintos lietuviškos knygos autoriaus Martyno Mažvydo giesmėmis.

Audronės Risakovienės nuotr.

Spalio 20 d. grupė puikiai nusiteikusių ev.reformatų ir jų mažųjų talkininkų (nuotr.) skubėjo į Radvilų ažuolyną (Molėtų raj.), kur ruošė medelius artėjančiai žiemai – sodinukų viršūnėles tepė specialiu, žvėrimis nepatinkančiu mišiniu, keitė sudūlėjusius kuolelius, mindė aplink medelius žolę. 2011 m. balandžio 16 d. Lietuvos reformatai iš Biržų, Panevėžio, Kauno, Kėdainių,

Aurelijos Arlauskienės nuotr.

Vilniaus plyną lauką, buvusį Asvejos regioniniame parke, apsodino tūkstančiais medelių – 3700 ąžuoliukų ir 1300 eglaičių.

Spalio 28–ąją ypač pakiliai nusiteikę vilniečiai reformatai rinkosi į savo šventovę, į Sugrižimo pamaldas su Krikštu, Konfirmacija,

Viešpaties Vakariene. Tą dieną krikščionių tikėjimą reformatų išpažinime patvirtino (nuotrakoje – iš kairės): Audronė Palšytė, Virginija Apšegaitė, Auksė Tamariūnienė, Jūratė Verbickienė, Genutė Mikalajūnienė, Danutė Kavaliauskienė.

Aurelijos Arlauskienės nuotr.

Lapkričio 9 d. Krašto apsaugos ministerijos Baltojoje salėje įvyko 12–tieji nacionaliniai Maldos pusryčiai, kurių lozungu tapo *Šventojo Rašto* eilutė *Palaiminti taikdariai, jie bus vadinami Dievo vaikais (Mt 5,9)*. Juose dalyvavo gausus būrys evangelikų – Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčios gen.superintendentas kun. T.Šernas, kun. R.Mikalauskas, Krikščionių bendrijos *Tikėjimo žodis* vyresnysis pastorius dr.G.Saulytis, Lietuvos liuteronų bažnyčios vyskupas M.Sabutis, kuris bendra malda pabaigė šį renginį. Grojo ir giedojo taip pat evangelikai: pianistė, giesmių autorė ir atlikėja Audronė Juozauskaitė bei Lietuvos muzikų sąjungos narys, Kauno valstybinio muzikinio teatro solistas Liudas Mikalauskas.

Parengta pagal Biržų, Kėdainių, Panevėžio, Vilniaus ev.reformatų parapijų seniūnų tarybų, valdybų pirmininkų pranešimus, taip pat pagal www.ref.lt, bernardinai.lt informacijas

TEOLOGINIAI TYRIMAI

Teologija – Rašto tarnaitė

Buvo laikai, kai teologija tarp mokslų karaliavo. Net filosofija, antikoje ėmusi viršų, vėlyvaisiais viduramžiais buvo priversta nusileisti ir pasitenkinti *teologijos tarnaitės* (lot. *ancilla theologiae*) rangu. Kiekviename reikšmingesniame universitete šimtus metų pagrindiniai buvo teisės, medicinos ir teologijos fakultetai. Ir niekas net neįsivaizdavo, kad greta jų kada galėtų egzistuoti *artes mechanicae*, praktiškieji, su „aukštesniaisiais mokslais“ nesusiję amatų, žemės ūkio ar medžioklės dalykai.

Šiandienos universitetuose galima studijuoti „estrados meną“, „dekoratyviają želdininkystę“ ir „tarpkultūrinį ugdymą“, o teologijos jau beveik ir ne. Ten, kur dar yra, ji priversta kautis dėl išgyvenimo. Dabarties universitetuose mažai kas besidomi religijos pedagogikos ar teologijos programomis.

GINČYTINA, ar teologija universitetuose privalo būti Absoliučiai aišku tik tai, kad krikščioniškam tikėjimui teologija yra gyvybiškai būtina – jokioje kitoje religijoje Knyga ir mokymas nevaidina šitokio svarbaus vaidmens. Islamo centre karaliauja teisės mokslas. Budizme pagrindinį vaidmenį vaidina meditacija, induizme – ritualai bei tradicijos; panašiai ir šintoizme. Bet krikščionybėje svarbiausia yra Knygos žinia, jos aiškumas, suprantamumas ir sklaida.

Tik *Biblijos* Dievas yra asmeniškas ir protingas Dievas, o mes, būdami jo atvaizdai, esame apdovanoti protu, dėl to galime ir privalome suprasti jo apreiškimą Žodyje ir gamtoje. Todėl tik žydų–krikščionių kultūroje galėjo atsirasti racionali teologija ir modernus mokslas.

Tad kas yra teologija, su kokiais iššūkiais ji šiandien susiduria ir kam mums jos vis dar reikia?

Kas yra teologija?

Sąvoka „teologija“ kilusi iš graikų kalbos *theos* – „Dievas“ ir *logos* – „žodis, mokymas“, tad bendrai reiškia „mokslą apie Dievą“. Graikų filosofai ir poetai ja apibrėždavo visus svarstymus apie dievus, ypač mitologijoje. Aristotelis teologiją laikė vienu iš trijų teorinių mokslų, būtent mokslu apie dieviškus, nekūniškus dalykus.

Krikščionybė ilgokai delsė perimti iš graikų „teologijos“ sąvoką, jau vien dėl to, kad pagoniškoje Antikoje *theologi* (teologais) vadinosi mitų kūrėjai! Tik maždaug nuo IV a. ji imama vartoti mokslui apie Dievą siauresne prasme, visų pirma Trejybei, apibrėžti. Apskritai krikščioniškasis mokymas (t.y. tai, ką mes šiandien vadiname teologija) dažnai buvo įvardijamas lotynišku žodžiu *sapientia* – „išmintis“. Neatsitiktinai ir Kalvinas savo Institutio (1559) pradeda rašydamas apie išmintį. Pats pirmasis sakinytis byloja: *Visa mūsų išmintis... iš esmės aprėpia du dalykus: Dievo pažinimą ir savęs pažinimą* (I,1,1).

Teologijos sąvoka kaip viso krikščioniško mokymo apibrėžimas pradėta vartoti tik nuo XII a. Pagaliau įsitvirtino visų pirma dėl to, kad, atsiradus universitetams, buvo vartojama jų padaliniais vadinti: *facultas theologica* – teologijos fakultetas.

Tačiau iki pat XVII a. beveik dominavusi sąvoka buvo „religija“. Mūsų dienomis ji jau suspėjo įgyti ir neigiamą prasmę (išganymo kontekste – žmogaus bandymai darbais ir ritualais patekti pas Dievą). Nuo Augustino iki pat reformatorių, kaip U. Cvinglis, visi didieji krikščionijos mąstytojai pabrėžė krikščionybę esant tikrąja religija. (Žr. ir B. Pascalio *Mintys*, kuriose dar nevartojama teologijos sąvoka, bet taip pat dažnai kalbama apie „tikrąją religiją“.)

Reformacijos laikotarpiu „teologijos“ sąvoka retai vartojama visam krikščionių tikėjimui apibrėžti. *Antrajame šveicariškajame išpažinime* (1566) ją rastume tik vienašyk, bet užtat sąvokas „tikroji religija“ arba „tikrōsios religijos mokymas“ – daug dažniau. Paantraštėje sakoma: *Ortodoksinio tikėjimo ir visuotinių tikrosios*

krikščioniškosios religijos dogmų išpažinimas ir paprastas išdėstymas.

Kalvinas *Ženevos katekizme* (1537) dėsto apie religijos santrauką ir parodo skirtumą tarp teisingos ir neteisingos religijos. *Institutio* (1559) „grynąją religiją“ priešina prietarams (I,12,1) ir tvirtina, kad tikroji religija pasireiškia teisingu Dievo garbinimu: *Tai yra grynoji ir nesuklastota religija: tarpusavyje susieti tikėjimas ir tikras dievobaimingumas* (I,2,1). Kalvinas savo sąvoką artina prie biblinio žodžio *eusebia* – maldingumas, pamaldumas. Tikrasis Dievo pažinimas yra ne tik teorinis žinojimas, bet ir praktinė pagarbi Dievo baimė: *Negali būti jokios kalbos apie tikrą Dievo pažinimą, jeigu trūksta dievobaimingumo [religio] ir pamaldumo.*

Bet sąvoka „teologija“ nurungė visas kitas, dėl to ir šiandien mes beveik vien tik ją vartojame. Ji gali būti taikoma ir labai plačiai, pvz., apibrėžti mokymus apie Dievą nekrikščioniškose religijose, būtent *mokslą apie Dievą arba dievus* (islamo teologija, budistinė teologija, pagoniškoji teologija ir t. t.) Bet dažniau taikoma siauriau, turint minty tik krikščioniškąją teologiją.

Vienintelio teisingo teologijos apibrėžimo nėra. Bet galima padaryti išvadą, kad teologija yra sisteminiai svarstymai apie pagrindinius krikščionių tikėjimo aspektus bei patį Dievą ir jo Žodį, vardan augimo tikėjime ir Dievui patinkančio gyvenimo būdo ugdymosi.

Deja, gyvenime teologija dažniau siejama vien tik su teorija. J. Frame'as (g. 1939) savo knygoje *The Doctrine of the Knowledge of God* (Dievo pažinimo mokymas) labai akcentuoja praktiką, dėl to ir teologiją apibrėžia šitaip: *tai Dievo žodžio taikymas visose žmogaus gyvenimo srityse.* Plačiau šis reformatų teologas priduria: *Teologų užduotis – padėti kitiems tikintiesiems geriau suprasti Bibliją, o ne abstrakčiai ir nepriekaištingai perteikti tiesos esmę – nepaisant to, suprantama ji ar ne. Teologas privalo žmones mokyti Dievo tiesų. Nors Dievo raštai ir yra aiškūs, žmonės juos dėl įvairių priežasčių supranta neteisingai, dėl ko neteisingai ir taiko.*

Jeigu svarbiausia būtų kuo tiksliau perteikti tiesą, tai geriausiai cituoti tik *Bibliją*. Bet krikščionio gyvenime juk svarbu tiesą ne tik žinoti, bet ir suprasti bei mokėti pritaikyti praktiškai. Tą padaryti

turi padėti teologas. Dėl to apie teologiją Frame'as sako, kad ji esanti mūsų kartais klaidingi bandymai padėti žmonėms suprasti *Bibliją*, o tai reiškia ir pritaikyti ją. *Biblijoje* taip pat visiems tarnautojams, taigi ir visiems teologams, skiriama užduotis yra būtent praktinio pobūdžio: *aprūpinti šventuosius tarnystės darbui (Ef4,12)*.

Šio skyriaus pabaigoje tiktų paminėti naudingą palyginimą, kurį Kalvinas naudoja savo *Institutio* pradžioje. Kalbėdamas apie Dievo pažinimą (pažinimą iš kūrinių, ir iš *Šventojo Rašto*), jis mini akinius: *Lygiai taip pat, kaip senyviems žmonėms, kaip neprimatantiems ar nesveikų akių, jiems atversk kad ir patį gražiausią puslapį, tiesa jie matys, kad yra kažkas parašyta, bet nesudės nė poros žodžių, tačiau paduok akinius, ir pradės aiškiai matyti – šitaip ir Šventasis Raštas sustato mūsų šiaip jau sumišusias žinias apie Dievą į teisingą eilę, išsklaido tamsą ir aiškiai parodo tikrąjį Dievą. (I,6,1)*

Tad *Biblija* yra tarsi akiniai, kurių dėka mes galime viską aiškiai matyti. O teologija šiame procese atlieka štai kokį vaidmenį: ji paima tuos akinius ir pritaiko kiekvienam pagal jo regėjimo stiprumą. Taigi jei *Biblija* – akiniai, tai teologas – okulistas; jis paaikškina, kad mums reikia akinių ir pritaiko tinkamus; pataria dėl rėmelių, dėl akinių priežiūros ir t. t. Teologija yra regos pagalba, o teologas – pagalbininkas, pritaikantis Dievo akinius žmogui, kad jis geriau išžiūrėtų save ir pasaulį.

Dėl to, pasinaudodami pradžios mintimis, galėtume teologiją pavadinti Rašto tarnaitė. Ne karaliene, nes karalienės titulą verčiau palikti pačiai *Biblijai*. Geriau vadinti tarnaitė, kadangi tuomet teologija neiškyla virš kitų disciplinų, savotiškai taip pat esančių tarnaitėmis, kad ir netiesiogai, tačiau tarnaujančiomis pačiam Dievui, būtent per jo sukurtą pasaulį. Teologija atlieka patarnavimo darbą dar ir dėl to, kad padeda Dievo žodį suprasti ir pritaikyti. Taigi visų pirma ji pavaldi *Biblijai* ir jos autoritetui, o paskui patarnaujanti ir žmogui jo tikėjimo gyvenime.

Kodėl teologija reikalinga?

Ką galima pasakyti apie teologijos užduotis? Visų pirma, kiekvienas žmogus užsiima teologija, nes tai neišvengiama! Liuteris sako, kad mes *visi vadinamės teologais, kaip ir visi vadinamės krikščionimis*. Žinoma, ne visi esame teologijos dėstytojai, bet visi vienaip ar kitaip ją praktikuojame. Baptistų teologas S. Grenz (1950–2005) rašo: *Priešingai nei kai kurie krikščionys siūlo, nėra „paprastų“ tikinčiųjų, kurių „neįtraukia“ teologiniai svarstymai. Sąmoningai ar ne, bet kiekvienas iš mūsų turime įsitikinimų apie pirminę tikrovę. Mumyse yra vienokio ar kitokio tikėjimo apie Dievą, save pačius ir tikėjimo prasmę. Šie pagrindiniai įsitikinimai persmelkia mūsų kalbėseną ir gyvenseną. Tad šia prasme kiekvienas asmuo yra teologas. (Sukurti bendrystei).*

Reformatų teologas G. Johnsonas dar priduria: *Tikrai kiekvienas yra teologas... Svarbiausia klausimas: ar jis yra geras teologas, ar blogas? Kad būtum geras teologas, nesvarbu kokios profesijos esi, turi į viską žvelgti iš Dievo perspektyvos, žiūrėti į pasaulį pagal Dievą. (The World According to God)*

Kad ir neturime čia galimybių išgvildinti viso klausimo apie moterų ordinaciją bažnyčiose, tačiau vieną dalyką pasakyti galime: ir moterys yra teologės! 1938 m. žymiajai britų rašytojai Dorothy Sayers teko pasisakyti apie provokuojančiai suformuluotą klausimą *Ar moterys – žmonės?* (žr. *Prizmė* 99/1). Jos kalbos pagrindinė mintis skambėjo šitaip: leiskite moterims būti tiesiog žmonėmis! Nes pasauliui visai nereikia kokio nors ypatingo „moteriško“ požiūrio į teologiją ar kitus dalykus. Sayers sukritikavo tuometinį moterų judėjimą sakydama: *Juokinga imtis vyriško darbo vien norint pasigirti „va matai – ir moteris tai sugeba!“*. Dėl to ji, ko gero, būtų tik pasišaipiusi ir iš kai kurių šiandieninių moterų ambicijų bet kokia kaina užimti bažnytinės valdžios pozicijas.

Profesionaliosios teologijos istorijoje maždaug iki XX a. moterų (išskyrus viduramžių mistikes) – nė kvapo. Galų gale juk ir universitetai joms iki pat XIX a. buvo užverti. Tačiau Sayers dar griežtesnėje esė *The-Human-Not-Quite-Human* primena,

kad pačios pirmosios teologės buvo būtent moterys. *Lk 10, 38s* pabrėžtinai giriamą Mariją už atidumą Jėzaus mokymui. Ji visomis pastangomis siekė Raštus kuo geriau suprasti ir gebėti pritaikyti – taigi ji užsiėmė teologija: *Marija elgėsi kaip ir kiekvienas kitas Jėzaus mokinyš – vyrai ir moterys; tai nėra lengva pripažinti*. Anot Sayers, taip pat nėra joks sutapimas, kad moterys buvo paskutiniosios prie kryžiaus ir pirmosios prie kapo. Moterys pasirodė truputį labiau ištikimos Jėzui negu vyrai ir jį šiek tiek geriau suprato – konkrečioje situacijoje laikėsi geresnės teologijos.

Toliau paminėsiu dar devynis dalykus, dėl kurių teologija mums reikalinga.

Pirma, mes užsiimame teologija, kad gebėtume *tiksliai perduoti visą bibliinę žinią*. Teologijos užduotis yra apibendrinti visą *Biblijos* mokymą, sudėti į epochai tinkamas formuluotes ir patikimai perduoti ateinančiai kartai. Tikintieji privalo suvokti Dievą, suprasti jo įsakymus bei juos išmokti (*Įst 6, 4–9; 1 Kor 14, 20*), apie juos mąstyti ir jų mokyti vieni kitus (*Kol 3, 16*). NT mokymo turinys dažniausiai graikiškai vadinamas *didache* arba *didaskalia*, dažnai verčiamas žodžiu *mokslas*. Mes privalome jį gerbti ir puoselėti (*1 Tim 4, 16*); *2 Tim 1, 14: sergėk brangų patikėtąjį turtą*. Judas ragina, *kad kovotumėte už tikėjimą, vieną kartą visiems laikams duotą šventiesiems (Jud 3)*. Privalome šį turtą perduoti teisingai, “be iškreipimų”, kaip “tiesos žodį” ateinančioms kartoms (*2 Tim 2, 15*; žr. taip pat ir gr. *paradosis* – perdavimas/tradicija arba “perduotos tiesos”). Jokiu būdu nevalia skleisti “kitokios evangelijos” ar Kristaus *Evangeliją* “iškreipti” (*Gal 1, 6–8*).

Ir didysis misijinis paliepimas (*Mt 28, 18–20*) aiškiai rodo, kad turi būti perduoti ne mokymo fragmentai, o *viskas*, ką įsakė Jėzus. Visko reikia mokyti: ne tik visų Jėzaus žodžių, bet ir apaštalų žodžių bei viso ST (kurį Jėzus taip pat laiko Dievo žodžiu). Dėl to *Biblijos* žinią reikia skelbti visos apimties, taip, kaip Paulius darė Efeze, kur jis paskelbė „*visus* Dievo nutarimus“ (*Apd 20, 27*), nes tik šitaip tikintiesiems gali atsiskleisti visa Dievo mokymo plotmė.

Mes užsiimame teologija dėl to, kad galėtume *suformuluoti naujus atsakymus į laiko klausimus*. Dievo žodis turi būti ne tik

saugomas (tai svarbus konservatyvusis aspektas); Dievo žodis turi būti ir aiškinamas atitinkamos epochos kalba. Keičiantis laikui ir kultūrai kyla vis nauji iššūkiai. Tai gerai paliudija dogmų istorija: III–V šimtmečiais aktualu buvo Trejybės, kristologijos ir prigimtinės nuodėmės temos, dėl to ir buvo suformuluotos dogmos; reformacijos laikotarpiu į pirmą vietą iškilo nuteisinimo doktrina, klausimai apie laisvą valią ir sakramentus; XIX–XX a. svarbiomis temomis tapo Rašto neklystamumas, moters vaidmuo, sukūrimas/evoliucija bei krikščionio ir valstybės santykis. Visi diskusijų šiomis temomis rezultatai sugulė tikėjimo išpažinimuose bei deklaracijose.

Mes kuriame teologiją tam, kad atliktume, E. Brunnerio (1889–1966) *žodžiais, mąstymo patarnavimą tikėjimui*. Čia omenyje turimas *tikėjimo ir teologijos racionalumas*, kuris labai svarbus šiais “bėgimo nuo proto” (F.A. Schaeffer) ir “likksminimosi iki nukritimo” (N. Postman) laikais. Dievas davė žmonėms protą, kad jie komunikotų tarpusavyje ir su Juo, kad galėtų atlikti savo užduotis žemėje. Dėl to tikintysis yra noriai ir sąmoningai mąstantis žmogus. Johnas Stottas savo *Your Mind Matters* akcentuoja: *Per Šventąjį Raštą Dievas kalbėjo, vadinasi, jis reikėsi žodžiais... Bendravimui žodžiais reikia proto, gebančio perprasti ir aiškintis*. Krikščionybė savo esme yra apreiškimo religija, o šis racionalus apreiškimas nori būti suprastas. Stottas cituoja škotų teologą Jamesą Orrą (1844–1913): *Jeigu ir yra pasaulyje kokia religija, kuri akcentuoja mokymo svarbą, tai ta religija yra Kristaus. Ne kartą jau yra sakyta, kad pagoniškosiose religijose mokymo elementas yra vos pastebimai menkas, nes jose svarbiausia ritualų atlikimas. Krikščionybė būtent tuo ir skiriasi, kad jos savastyje glūdi mokymas. Ir ji kelia pretenziją būti tikrąja tiesa... Religija, kuri gyvuoja atitrūkusi nuo rimto ir gilaus mąstymo, per visą Bažnyčios istoriją ir iki šių dienų rodosi kaip tokia, kuri nuolat silpsta, netenka dvasingumo ir sveikumo*.

Mes užsiimame teologija, kad galėtume *sukritikuoti klaidingus mokymus*. Ir krikščionys evangelikai šiandien yra stačiai tvindomi religinių nesąmonių srauto (ypač iš Rytų religijų, Pozityviojo

mąstymo ir Naujosios amžiaus/minties pusės), todėl patikimai neišitvirtinus geroje teologijoje galimybių išlikti nėra daug. Krikščionys privalo būti pasiruošę atsakyti į kitų religijų, ideologijų, sektų metamus iššūkius, kadangi jau ir Paulius numatė: *Ateis toks laikas, kai žmonės nebepakęs sveiko mokslo...* (2 Tim 4, 3). Bet visa kritika, be abejo, pirmiausiai prasideda nuo savęs, savojo klaidingo mokymo koregavimo.

Mes užsiimame teologija, kad *geriau galėtume evangelizuoti*. Tikėjimo sklaida skelbiant *Evangeliją* yra pagrindinė Bažnyčios, taigi ir visos teologijos, užduotis. Evangelizacijos varomoji jėga turi būti gera teologija, o kiekviena teologija savo objektyve visuomet privalo išlaikyti misijinę bei evangelizavimo veiklą. Tačiau praktika rodo, kad, pvz., vaikų evangelizacijos darbas dažnai turi mažiausiai teologijos. Kam jos čia reikia? Juk turime tokią “paprastą Evangeliją”, o visa kita juk tik priemonės, metodai, strategijos ir rezultatai. Bet taip galvoti kaip tik yra klaida. Populiarias evangelistines priemones, tokias kaip “Alfa kursas” ar “Keturi dvasiniai dėsniai”, reikia visų pirma įvertinti teologiškai. Teologija negali būti uždaras mokslininkų užsiėmimas. Ji būtinai turi padėti sukurti geras evangelistines programas.

Mes užsiimame teologija tam, kad *augtume tikėjimu*. Juk viso mokymo tikslas – Dievo pažinimo augimas, dvasinė branda, pastovumas ir stabilumas. Ef 4, 11–14: *Tai jis paskyrė vienus apaštalais, kitus pranašais, evangelistais, ganytojais ir mokytojais, idant aprūpintų šventuosius tarnystės darbui, Kristaus Kūno ugdymui, kol visi pasieksime tikėjimo vienybę ir Dievo Sūnaus pažinimą, tapsime tikrais vyrais pagal Kristaus pilnatvės amžiaus saiką, kad nebebūtume maži vaikai, sūbuojami ir nešiojami bet kokio mokymo vėjelio, žmonių apgaulės, jų gudrumo, vedančio į klystkelius.*

Dėl to teologija turi daug bendra su etika bei asmenine morale. 1 Tim 6, 3 Paulius kalba apie “maldingumo mokslą”; 1 Tim 1, 10 išvardija nuodėmes tų, kurie priešinasi sveikam mokslui. Tit 1, 1 autorius sako, kad *tiesos pažinimas* ir *maldingumas* turi eiti sykiu. Teologijos ašis yra Dievo pažinimas. Toks pažinimas visuomet darys įtaką mūsų būdui.

Mes užsiimame teologija, kad *išsitreniruotume savo sąžinę*. Sąžinė yra mūsų sargas, stebėtojas, tramdytojas, kaltintojas, mūsų mąstymui ir veiklai suteikianti etinį pavidalą. Tai ir labai svarbi savikritikos priemonė. Tačiau sąžinė nėra autonomiška, veikianti vien pagal savo kriterijus. Ją turiniu visuomet užpildo išorė. Ji liudija apie vertybių ir pasaulėžiūrų sistemas, kurias savyje susiformuojame per kultūrą, auklėjimą, aplinką, tikėjimą.

Sąžinė gali būti silpna, nes teologiniu požiūriu jai dažnai trūksta supratimo (1 Kor 8 ir 10). Tokios sąžinės turėtojus reiktų ne versti veikti prieš ją, bet gera teologija pabandyti ją palapsniui paveikti ir sustiprinti. Sąžinė privalo būti perorientuota pagal naują matų sistemą.

Dievas yra ta aukščiausia instancija, kuri nustato, kas gera, o kas bloga. Į tai privalo orientuotis mūsų sąžinė. Dievas yra ir tas vienintelis, kuris turi teisę iš mūsų sąžinės reikalauti paklusnumo. Tai nereiškia, kad galime atsipalaiduoti, jeigu sąžinė kokį nors dalyką laiko geru, nors jis yra blogas. Kaip ir neturėtume leisti žmonių išgalvotoms normoms vienvaldiškai reguliuoti mūsų sąžinės. Normos turėtų sutapti su Dievo reikalavimais. Kad sužinotume, kurios sutampa ir yra iš Dievo, turime turėti gerą teologiją.

Ir pagaliau teologija mes užsiimame ir dėl to, kad *taptume geresni Dievo garbintojai*. Netikintys žmonės Dievo negarbina (Rom 1, 21). Jie prieš Dievą maištauja ir jo neklauso, jie žodžiu ir darbu nepripažįsta, kad *svarbiausias žmogaus tikslas yra šlovinti Dievą...* (Westminsterio trumpas katekizmas, 1 kl.). O tikintys žmonės žino, kad viską, ką bedarytų, daro Dievo garbei (1 Kor 10, 31). Šiam tikslui tarnauja ir teologija. Visas mūsų gyvenimas bėga Dievo akivaizdoje (lot. *coram Deo*) – reformatorių dažnai vartota sąvoka. Ypač teologija turi būti tuo persunkta.

Visas šlovinimas pagrįstas tiesa, dėl to ir šlovinti turime tiesa (Jn 4, 24). Dovydas irgi jungia pažinimą su šlovinimu: *Mokyk mane savo kelio, VIEŠPATIE, ir aš ištikimai juo pas tavo eisiu; mokyk mano širdį pagarbiai bijoti tavo vardo.* (Ps 86, 11) Taigi kuo geriau, teologiškai mąstydami, Dievo tiesas perprasime ir suvoksime,

tuo geriau gebėsime Dievą garbinti ir girti. Visa tai labai gerai iliustruoja senosios evangelikų giesmės, kuriose dažnai puikiai susilieja teologinė gelmė su nuoširdžiu šlovinimu. Šioje vietoje taip pat vertėtų pridėti dar ir tradicinių evangelinių bažnyčių liturgiją, kuri yra žodžiais reiškiamą teologiją, atliekanti svarbią katechetinę funkciją, stiprinanti ir sauganti tikėjimą.

Pabaigoje labai norisi paminėti dar vieną svarbų punktą, kurio reiktų paisyti turint galvoje Lietuvos konfesinį kontekstą. Teologija turėtume užsiimti dar ir todėl, kad *išliktume evangelikai*. Katalikiškoje Lietuvoje „normalu“ priklausyti Romos katalikų bažnyčiai. Evangelinių bendruomenių nariai, kurie savo bažnyčiose patenka į konfliktus arba yra nusivylę ir nepatenkinti mokymu ir ieško tvirtesnio pamato, beveik automatiškai gręžiasi į Romos pusę ir gan dažnai jį pereina. Dėl to nereiktų nuvertinti teologinės ir visų pirma kultūrinės katalikų bažnyčios traukos. Evangelinės bažnyčios ilgalaikėje perspektyvoje išlaikys šansą neišnykti ir dar kiek paaugti tik tuomet, jeigu savo narius patikimai aprūpins gera, bibliška protestantų teologija. Be teologinio stuburo, be tvirto tikėjimo pagrindiniais protestantų mokymo teiginiais evangelikų bažnyčiai Lietuvoje geros ateities tikėtis bus sunku.

Apie autorių

Holgeris Lahayne (g. 1967), Vokietijos pilietis, nuo 1993 m. gyvena Šiauliuose. Evangelikų teologas, Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčios narys (nuo 2009 m.), Evangelinio Biblijos instituto (EBI) dėstytojas, Lietuvos krikščionių studentų bendrijos tarybos narys. 1995–2001 dirbo žurnalo *Prizmė* redaktoriumi. Kartu su D. Glodeniu parengė žinyną *Religijos Lietuvoje* (1999). Knygoje *Religinės bendruomenės* (MELI, 2009) aprašė evangelikų liuteronių ir reformatų bažnyčias. Vedęs, 4 vaikai.

PASAULIS IR REFORMATAI

Europos 2012 metų reformatų Bažnyčių vadovų suvažiavimas Vienoje

Kovo 22 – 24 dienomis Europos reformatų sostinė buvo tapusi Austrijos širdis – Viena. Pagal Pasaulio reformuotų bažnyčių unijos (angliškas trumpinys – WCRC) Konstituciją, Europos regione yra 39 savarankiškos nacionalinės ar tos pačios šalies skirtingų reformatų kilčių Bažnyčios bei jų junginiai. WCRC iš viso jungia 229 nacionalines ar regionines reformatų, presbiterionų ir kongregacines bažnyčias, esančias 108 pasaulio šalyse.

Suvažiavime Vienoje dalyvavo absoliuti bažnyčių atstovų dauguma ir svečiai iš WCRC vykdomojo komiteto Ženevoje: sekretorius kun.dr.Setry Nyomi (Ganos Presbiterionų Bažnyčia) bei teologijos departamento sekretorius kun. dr.Douwe Visser (Nyderlandų Protestantų Bažnyčia), kiti atsakingi asmenys.

Suvažiavimui pirmininkavo WCRC Europos pirmininkas kun.Jan-Gerd Heetderks (Nyderlandų Protestantų Bažnyčia), sekretoriavo – WCRC Europa sekretorius kun.Alexander Horsburg (Škotijos Bažnyčia). Suvažiavimo atidarymo pamaldose šeimininko teisėmis suvažiavimą pasveikino bei pamokslavo Austrijos Reformatų Bažnyčios vadovas kun.Thomas Hennefeld.

Pirmąją suvažiavimo darbo dieną WCRC ir Europos regiono finansiniais klausimais kalbėjo Vokietijos reformatų bažnyčios atstovas Dr.Johann Weusmann. Pasak jo, Pasaulio ir Europos Bažnyčios išgyvena tuos pačius ekonominius sunkumus, kaip ir valstybės. Per dešimt metų dėl ekonominės krizės pakito dolerio bei euro kursai Šveicarijos franko atžvilgiu, todėl pasaulinė organizacija, tebegaudama tuos pačius bažnyčių įnašus kitomis valiutomis, neteko didelės dalies buvusių pajamų. Po pranešimo diskutuota dėl WCRC centrinės būstinės perkėlimo iš Šveicarijos, kur labai brangu

išlaikyti tarnautojus, į kitą eurozonos valstybę (2012 m. lapkričio 5 d. išplatintas WCRC prezidento Jerry Pillay pranešimas, kad WCRC savo būstinę iš Ženevos, Šveicarija, perkelia į Hanoverį, Vokietija. Per metus planuojama sutaupyti 200 tūkst. Šveicarijos frankų. – RED.)

Pranešimą apie dvasinę tarnystę nacionalinėse šalių ginkluotose pajėgose bei užsienio taikos misijose perskaitė Vokietijos vyriausiasis protestantų kapelionas kun.dr.Martin Dutzmann, (Lipės Bažnyčia, Vokietija). Diskusijose atkreiptas dėmesys į tai, jog Bažnyčios tarnautojams tenka atsidurti „abiejose barikadų” pusėse. Vienas svarbiausių uždavinių – padėti ne tik sunkius karo išgyvenimus patiriantiems, bet ir sugrįžusiems į taikią kasdienybę kariams. Dauguma Europos reformatų Bažnyčių misijų vyksta tuose pačiuose politiniuose ir kariniuose junginiuose, todėl karo kapelionai protestantai vieni su kitais palaiko ryšį, dažnai susitinka bendrose karinėse misijose.

Antrąją dieną suvažiavimas išklaušė Lietuvos evangelikų reformatų vicesuperintendento kun.Rimo Mikalausko pranešimo apie Lietuvos evangelikų reformatų Bažnyčios situaciją. Pranešėjas Lietuvos evangelikų reformatų vardu dėkojo Pasaulio ir Europos WCRC atsakingiems vadovams, partnerinių Bažnyčių Vokietijoje ir Vengrijoje vadovams už 2011 metais mūsų šalies valstybinėms institucijoms išreikštą susirūpinimą dėl Lietuvos evangelikų reformatų Bažnyčios, taip pat už WCRC Europa vykdomojo komiteto viceprezidento vizitą Vilniuje 2011 – ujų gruodžio mėnesį.

Kun.R. Mikalauskas atkreipė dėmesį, jog Europos nacionalinės Bažnyčios, bendradarbiaudamos su savo šalių vyriausybėmis, gali prisidėti prie Lietuvos evangelikų reformatų Bažnyčios santykių su valstybe aiškaus nustatymo ir padėties normalizavimo. Išklaušė pranešimą WCRC Europos suvažiavimo dalyviai nutarė toliau teikti visą įmanomą paramą Lietuvos evangelikų reformatų Bažnyčiai.

Suvažiavimo pabaigoje teologinį pranešimą *Šv.Rašto* bei jo hermeneutikos tema perskaitė Amsterdamo laisvojo universiteto profesorius dr.Henk Vroom.

Konferencija Švedijoje

Gegužės 14–20 d. Švedijoje vyko trijų bažnyčių susijungimo konferencija, kurioje dalyvavo ir Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčios atstovai.

Konferencijoje dalyvavo visų trijų besijungiančių Švedijos bažnyčių – Misijos (Mission Covenant Church), Baptistų (Baptist Union) ir Metodistų (United Methodist Church) – partneriai iš Liberijos, Kongo Kinšasa, Kongo Brazavilio, Indijos, Pakistano, Japonijos, Tailando, Birmos, Kinijos, Ispanijos, Olandijos, Norvegijos, Estijos, Rusijos, Turkmenistano, Azerbaidžano, Baltarusijos, Sirijos, Libano, Egipto, Nikaraguvos, Ekvadoro, JAV, Kanados. Įdomu, jog Lietuva – vienintelė šalis, kurioje visos trys besijungiančios Švedijos bažnyčios turi partnerius. Švedijos Misijos bažnyčia bendradarbiauja su Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčia, Švedijos Baptistų unija – su Lietuvos Baptistų unija, Švedijos metodistų bažnyčia – su Lietuvos metodistais.

Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčios atstovė Eglė Grucytė su konferencijos dalyvėmis.

Konferencijoje kiekvienos šalies atstovai pristatė savo bažnyčias, pagrindines bendradarbiavimo veiklos kryptis, turėjo galimybę pasidalinti mintimis apie ateities bendradarbiavimo planus su susijungusia bažnyčia. Džiugu, kad nutarta toliau bendradarbiauti su visais partneriais Lietuvoje.

Aptariant bendradarbiavimą su Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčia, priimtas sprendimas tęsti glaudų bendradarbiavimą remiant vaikų namus VŠĮ *Vaiko užuovėja* ne tik materialiai, bet ir siunčiant savanorius į šią įstaigą iš partnerių parapijų. Taip pat nuspręsta plėsti bendradarbiavimą, atkreipiant ypatingą dėmesį į Kauno bei Vaxjo miestų partnerystės ryšius.

Eglės Grucytės tekstas ir nuotrauka

Lietuva – Lipė: nuomonės apie bažnyčios užduotis

Lapkričio 17 d. Vokietijoje lankėsi Lietuvos reformatų ir liuteronų bažnyčių vadovaujantys teologai.

Jau 20 metų Detmoldo reformatų bei Lipės miesto bažnyčios liuteronų bendruomenė palaiko ryšį su Lietuva. Šio jubiliejaus proga Lipėje lankėsi liuteronų ir reformatų bažnyčių vadovaujantys teologai bei svečiai iš Lietuvos. Pagrindinė susitikimo tema – evangelikų bažnyčios užduotys bei iššūkiai Lipėje ir Lietuvoje. Diskusiją vedė kunigas Frankas Erichsmeieris, partnerystės su Lietuva komiteto pirmininkas.

Lietuvos atstovai – Lietuvos evangelikų reformatų generalinis superintendentas kun.T.Šernas ir Liuteronų vyskupas Mindaugas Sabutis su vadovaujančiais Vokietijos teologais.

Tomo Šerno asmeninio archyvo nuotr.

Detmoldo distrikto superintendentė Claudia Ostarek kalbėdama rėmėsi Jorgo Zinko citata, kurioje šis žymus evangelikų teologas bažnyčios vaidmenį lygina su užėiga prie kelio. *Biblija yra kelio istorija, - teigė Ostarek. – Žmonėms keliaujant Dievas eina kartu su jais. Bažnyčia turėtų dažniau eiti ir būti ten, kur yra žmonės, lydėti juos. Bažnyčia turi būti panaši į užėigą ir tapti prieinama kiekvienam: ji turėtų vienyti žmones, atėjusius iš skirtingų kultūrinių, socialinių ir religinių aplinkų, turėtų palaikyti ir remti įvairialypį gyvenimą. Dėl to labai svarbu, kad Bažnyčia aktyviai dalyvautų visuomenės gyvenime.*

Liuteronų distrikto superintendente pavaduotojas Richardas Krause perspėjo, kad nereikėtų laukti, kol žmonės patys priims sprendimus dvasiniais klausimais – Bažnyčia turėtų būti drąsesnė, nes juk Jėzus pirmiausia rūpinosi tais žmonėmis, kurie gyveno už visuomenės ribų.

Lietuvos evangelikų reformatų generalinis superintendentas kun.T.Šernas pabrėžė, kad bažnyčia turėtų skirti visas pastangas skleisti krikščionišką tikėjimą: *Su žmonėmis turėtume kalbėtis apie Jėzų Kristų, mes turėtume Juo ir Jame gyventi. Be to, svarbu atsižvelgti į tikinčiųjų poreikius. Turėtume savęs paklausti: ko reikia žmonėms? Kaip galėtumėme jiems padėti? Nes kad ir ką bedarytume, visada turime matyti Jėzų Kristų.*

Liuteronų vyskupas Mindaugas Sabutis kalbėjo, kad svarbiausia bažnyčios užduotis – Evangelijos skelbimas: *Lietuvos evangelikų liuteronų bažnyčia neturi daug pajėgų, tačiau mes turime Jėzų Kristų. Savo darbe Bažnyčia turėtų su meile žvelgti į aplinką bei žmones, suvokti savo socialinę atsakomybę. Turime būti solidaresni su tais krikščionimis, kurie dėl savo tikėjimo yra persekiojami visame pasaulyje. Apie 220 milijonų krikščionių visame pasaulyje buvo persekiojami ir diskriminuojami, o pasaulis tam tyliai pritarė. Ir tai kelia baimę. Mes turime būti tikėjime.*

Iš vokiečių kalbos vertė **Indrė Selskaitė**

Dalyvauta Vengrijos ev. reformatų bažnyčios Sinode

Pirmą kartą Vengrijos evangelikų reformatų bažnyčia į Sinodo suvažiavimą Budapešte pakvietė užsienio delegaciją, kurioje Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčiai atstovavo Inga Krišukėnaitė. Sinode taip pat dalyvavo Prancūzijos, Korėjos, Amerikos, Čekijos, Olandijos ir Vokietijos Vestfalijos krašto atstovai.

Vengrijos evangelikų reformatų bažnyčia turi tokias pat galias tradicijas, kaip ir Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčia. XVI a. Europoje vykusio reformacija ir ypač Kalvino teologijos sklaida jau 1550 m. įsitvirtino Vengrijoje. 1567 m. Sinode Debrecene vengrai priėmė *Haidelbergo katekizmą* bei *Antrąjį šveicariškąjį išpažinimą*. Valdant imperatoriui Jozefui II 1781m. visoms krikščionių bažnyčioms buvo garantuota išpažinimo laisvė,

protestantai nebebuvo persekiojami. Tikinčiųjų skaičius sparčiai augo, todėl 1881m. įsteigta Visuotinė Debreceno reformatų bažnyčios asamblėja, suvienijusi visas Vengrijos evangelikų reformatų bendruomenes. Deja, po Pirmojo pasaulinio karo pasikeitus valstybių sienoms apie pusė milijono Vengrijos reformatų atsidūrė už oficialių šalies ribų. Šiuo metu Vengrijos reformatų bažnyčiai save priskiria apie 2,5 mln. žmonių, iš kurių apie 800 tūkst. gyvena septyniose kaimyninėse valstybėse.

Vengrijos ev. reformatų Sinode.

Kartu su reformacija Vengriją pasiekė ne tik *Biblija* gimtąja vengrų kalba, ne tik Ženevos psalmių vertimai, bet ir platus mokyklų tinklas, kuris turėjo neabejotinos įtakos vengrų kalbos, literatūros ir apskritai tautinio identiteto formavimuisi. Vėliau šį tinklą sustiprino ir reformatų steigtos kolegijos, universitetai, kuriuose subrendo ne tik žymūs teologai, bet ir poetai, mokslininkai, politikai.

Vengrijos reformatų bažnyčią sudaro 1249 parapijos, sujungtos į 27 presbiterijas keturiuose distriktuose – Danubian, Transdanubian, Cistibiscan, Transtibiscan. Kiekvienam distriktui vadovauja reformatų vyskupas. Vienas iš jų Sinodo renkamas visos Bažnyčios vyriausiuoju vyskupu 6 metų kadencijai, tačiau ne ilgiau kaip 3 kadencijas. Šiuo metu vyriausiojo vyskupo pareigas eina kun.dr.Gustavas Bolcskei. Tikinčiuosius aptarnauja 1550 kunigų.

Aukščiausias Bažnyčios valdymo organas – Sinodas, renkamas 6 metų kadencijai. Sinodas suvažiuoja į rudens ir pavasario sesijas. Sinodą sudaro 100 narių. Šiuo metu Vengrijos reformatų bažnyčia yra atsakinga už vienos ligoninės, 257 diakoninės veiklos centrų, 122 švietimo įstaigų ir 11 administracinių centrų darbą.

Sinodas, kuriame man teko atstovauti Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčiai, prasidėjo giesmėmis, *Dievo Žodžio* skaitymu

bei malda istoriniuose Sinodo rūmuose, pastatytuose 1909 m. Darbas tęsėsi iki vėlaus vakaro, buvo nagrinėjami ne tik Vengrijos, bet ir pasaulio reformatų bažnyčioms aktualūs klausimai. Vengrijos reformatų bažnyčia savo narių skaičiumi yra didžiausia Europoje, tačiau joje, kaip ir visoje Europoje, tikinčiųjų mažėja. Bene pagrindinė to priežastis – žmogiškųjų vertybių kaita. Kuklumas ir nuolankumas Dievui dažnai traktuojamas kaip asmenybės silpnumas, o ne dvasios stiprybės požymis. Individualizmas net ir tikinčius žmones atskiria nuo bendruomenės. Globalėjančioje visuomenėje nyksta ryšiai su konkrečia vieta, bendruomene ar religija, žmogus renkasi sau patogias dvasios snaudulio ar stabmeldiško religingumo formas, o ne perima tėvų ir senelių gyvenimo būdą. Tai šių dienų išbandymas Bažnyčiai, bet drauge ir galimybė. Juk esminiai klausimai apie gyvenimo prasmę, meilę ir tikėjimą tebėra aktualūs, Bažnyčia yra pajėgi padėti į juos atsakyti. Bažnyčia turi išlaikyti tradicinio tikėjimo pamatus, tačiau neprarasti ryšio su šių dienų aktualijomis. Ypač svarbus parapijų vaidmuo, bendruomeniškumas. Sveikos parapijos bruožas – tolygus visų amžiaus grupių paskirstymas. Kiekvienai amžiaus grupei reikalinga skirtinga pagalba bei tikėjimo pastiprinimas. Nemažiau svarbu išlaikyti bendruomenės atviras naujiems nariams. Tokių bendruomenių funkcionavimui reikalingi žmogiškieji ir finansiniai ištekliai, todėl tai gana sudėtingas, tačiau gyvybiškai kiekvienai Bažnyčiai būtinas procesas.

Sinode kalbėta ir apie Bažnyčios moto. Kaip šiuolaikiniame pasaulyje, kuriame dominuoja internetas, keliais žodžiais pristatyti Bažnyčią? Sinodo delegatai pasirinko moto *Kristaus ambasadorius*, vadovaujantis 2Kor 5, 19-20: *Juk tai Dievas Kristuje sutaikė su savimi pasaulį, nebeįskaito žmonėms nusikaltimų ir patikėjo mums sutaikymo žinią. Taigi Kristaus vietoj einame pasiuntinių pareigas, tarsi pats Dievas ragintų per mus. Kristaus vardu maldaujame: Susitaisykite su Dievu.*

Vengrijos reformatų bažnyčios internetiniame puslapyje (<http://www.reformatus.hu/our-church/>) planuota sukurti rubriką *Vengrijos reformatai nuo A iki Z*, kur būtų pateikiami atsakymai į dažniausiai

žmonių pateikiamus klausimus apie reformatų tikėjimą. Galime pasidžiaugti, kad Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčios interneto svetainė (*www.ref.lt*) lankytojams tokią galimybę – gauti atsakymus į rūpimus klausimus – teikia jau gana seniai.

Vengrijos ir Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčias vienija ne tik istoriniai ryšiai. Esame dėkingi šiai Bažnyčiai už pagalbą įveikiant pastarųjų metų iššūkius.

Ingos Kriukiėnaitės, Lietuvos reformatų bažnyčios atstovė Vengrijos ev. reformatų Sinode, tekstas ir nuotrauka

Naujienos iš Lenkijos evangelikų reformatų Sinodo

2012 metų spalio 6 dieną Lenkijos evangelikų reformatų Sinodas susirinko Lodzėje, kad priimtų tiek visai Bažnyčiai, tiek paties Sinodo darbui svarbius sprendimus – išsirinktų vyriausiąjį dvasininką – vyskupą bei Sinodo pirmininką, pasaulietį. Vyskupas Lenkijos reformatų Bažnyčioje renkamas 10 metų kadencijai, o Sinodo pirmininkas – 3 metų kadencijai.

Lenkijos evangelikų reformatų bažnyčia istoriškai viena artimiausių Lietuvos evangelikams reformatams. Pakanka paminėti, jog Reformacijos idėjos Lietuvos Didžioje Kunigaikštystėje visų pirma pasiekė kunigaikščio Mikalojaus Radvilos Juodojo dvarą Lietuvos Brastoje iš pietuose esančios Mažosios Lenkijos. Neatsitiktinai ir pirmuoju Lietuvos evangelikų reformatų generaliniu superintendentu buvo iš Mažosios Lenkijos atvykęs kunigas Simonas Zacijus. Nors Lietuvos evangelikai reformatai bendravo su Lenkijos reformatais, dalyvaudavo Lenkijos ir Lietuvos valstybės evangelikų reformatų Generaliniuose Sinoduose, Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčia, lenkiškai vadinama *Jednota Litewska*, išlaikė savarankiškumą ir išgyveno Kontreformacijos laikotarpį, karus ir

sąmyšius. O Lenkijos reformatų Bažnyčia institucine prasme buvo sunaikinta ir atsikūrė tik Kontrreformacijos laikmečiui pasibaigus. Tai sąlygojo modernesnę Lenkijos reformatų bažnytinės teisės sistemą, pagal kurią Sinodas nėra renkamas kiekvienais metais, bet veikia ištisus 3 metus, renkantis į Sinodo suvažiavimus – sesijas 2–4 kartus per metus.

Sinodo atidarymo pamaldose pamokslą sakė Lodzės ev. reformatų parapijos klebonas kun. Semko Koroza. Sinodo posėdžiai truko beveik 6 valandas.

Sinodas Lenkijos evangelikų reformatų vyskupu antrai kadencijai išrinko iki tol šias pareigas ėjusį kunigą Mareką Izdebskį. Sinodo pirmininke 3 metų kadencijai išrinkta ponja Eva Južviak.

Sinodas sprendė kitus aktualius Lenkijos evangelikų reformatų Bažnyčiai klausimus.

Parengta pagal *www.ref.lt* informacijas

JAUNIMO VEIKLA

Aptartos problemos, suplanuoti darbai

2012 m. vasario 25 d. vyko visuotinis Lietuvos evangelikų reformatų jaunimo draugijos (LERJD) *Radvila* susitikimas. Į Vilnius parapijos raštinės patalpas rinkosi jaunimas ne tik iš sostinės, bet ir iš Biržų bei Kauno. Susitikime dalyvavo Lietuvos ev. reformatų bažnyčios vicesuperintendentas kun. Rimas Mikalauskas. Susitikimą organizavo Draugijos direktorė Raminta Vareikaitė.

Po *Dievo Žodžio* skaitymo ir jaunimo giesmių susirinkimo pranešėjai apžvelgė 2011 m. vykdytas draugijos veiklas: Šarūnė Vareikaitė pristatė sėkmingai suorganizuotą ir smagiai prabėgusią vaikų stovyklą *Tėve mūsų*, Donalda Sinkutė – vaikų sekmadieninės mokyklėlės veiklą Vilniuje bei parapijai suorganizuotas šventes su spektakliukais Kalėdų bei Mamų dienos progomis. Taip pat prisimintas didis 2011 m. įvykis – *Radvilų Ažuolyno* Dubingiuose sodinimas bei po to sekusios net trys išvykos į mūsų rankomis prigijusį Ažuolyną. Aptartos ir 2011 m. iškilusios problemos dėl neįvykusios jaunimo stovyklos.

Susitikime taip pat kalbėta ir apie dažnesnių susitikimų poreikį, veiklos pastovumo siekį, galimybes prisidėti prie aktyvesnės Draugijos veiklos. Po diskusijų ir idėjų pasidalijimo nustebome, kiek daug ir įvairios veiklos mūsų laukia! Tai ir dviračių žygis, ir boulingo turnyras, ir velykinių zuikučių kepimo vakaronės, o svarbiausia - *Biblijos* studijų aktualiomis jaunimui temomis organizavimas.

Iš Biržų į Kauną “emigravusi” radvilietė Irma Zablackaitė pristatė projektą, kurio jau ėmėsi su didžiuliu pasiryžimu – ji ketina surinkti ev. reformatų konfirmacijų nuotraukas, sukurti tiek spausdintų, tiek virtualią nuotraukų galeriją. Visi, turintys tokių nuotraukų, turėtų perduoti jai tiesiogiai arba atnešti į artimiausią parapiją.

D.Sinkutė ir Justas Brazauskas informavo apie naują sumanymą – vaizdinės medžiagos apie *Radvilą* rinkimą.

Sutikimo pabaigoje įvyko mini aukcionas, kurio metu surinktas lėšas radviliečiai paaukėjo Vši *Vaiko užuovėja*.

Donalda Sinkutė

Bažnyčioje – jaunimo pamaldos

Jaunimo pamaldos Vilniaus ev.reformatų parapijoje vyksta kiekvieno mėnesio pirmąjį sekmadienį, tačiau 2012-ųjų pradžioje buvo padaryta išimtis. Pamaldos vyko savaite vėliau, kadangi dvi šventės – jaunimo pamaldos ir vaikų kalėdinis susibūrimas – susijungė džiugiam šventiškam sekmadieniui. Bažnyčia aidėjo nuo giedamų jaunimo giesmių, mažųjų krykštavimų. Pavėlavęs į pamaldas nelabai galėjo rasti vietos prisėsti.

Po pamaldų jaunimas ir patys mažiausieji susirinkusiems suvaidino spektakliuką *Kalėdų pasaka – Jėzaus gimimas* (šiuolaikinę interpretaciją). Spektaklio idėjos bei scenarijaus autoriai – J.Brazauskas ir D.Sinkutė. Įgyvendinti idėją padėjo sekmadieninės

Jaunimo pamaldos Vilniaus ev.reformatų parapijoje vyksta kiekvieno mėnesio pirmąjį sekmadienį.

mokyklėlės mokytoja Džiuljeta Stankevičienė bei aktyviosios nuolatinių mokyklėlės lankytojų mamytės. Suvokti, kas vyksta scenoje, žiūrovams padėjo Pasakotojas, aiškinęs veiksmo fabulą. Buvo smagu ne tik vaidintojams – mažiesiems Nojui, dar mažesniam Nojukui, Rokui, Mortai, Dovydėliui, bet ir

vyresniesiems aktoriams Urtei, Gertrūdai, Ievai. Parapijiečiai džiaugėsi vaikučių ir jaunimo vaidinimėliu, darniai sugiedota giesmele ir dėkojo už sukurta Šventę.

Vėliau vyko vyresniųjų vaikų organizuota viktorina – teko gerokai pasukti galvą, norint atsakyti į vieną ar kitą klausimą iš *Biblijos*.

Labiausiai mažiausieji laukė Laimės šulinio: vieni jau patys sugebėjo iš jo dovanėles išsitraukti, kitiems prireikė mamos ar tėvelio pagalbos.

Dėkodami Viešpačiui už tai, kad mus suburia, dar ilgai bendravome prie gausaus ir gardaus suneštinių vaišių stalo.

Gieda Mirga Liudvika Liekytė...

... ir Rokas Gluskinas.

Aurelijos Arlauskienės nuotraukos

Parengta pagal www.radvila.lt informacijas

***Maisto banko* akcijoje Biržuose dalyvavo reformatų jaunimas**

Kiekvieną rudenį ir pavasarį *Maisto bankas* kviečia aukoti maisto produktus nepasiturintiems ir skurstantiems žmonėms. 2012 m. pavasarį, atsiliepdami į mūsų Bažnyčios įsteigtą VŠĮ *Vaiko užuovėja* prašymą, surinkę gausią savanorių komandą, nusprendėme dalyvauti ir mes – Biržų evangelikų reformatų parapijos jaunimas ir mūsų draugai.

Per dieną parduotuvėje *MAXIMA* buvo paaukota maisto produktų už 974,90 Lt, o *IKI* prekybos centre - už 1724,85 Lt . Šie skaičiai tokie įspūdingi todėl, kad renkant paramą tiek mažoje, tiek didelėje parduotuvėje svarbiausia – šypsenos ir nuoširdus AČIŪ. Šiomet turėjome ypač gausų savanorių būrį ir džiaugiamės sulaukę ne tik parapijos jaunimo, bet ir jų draugų pagalbos. Šeštadienio rytą pasidalinti savo gerumu panoro Asta, Neringa, Bernadeta, Gerda, dvi Dovilės, Erika, Martynas, Modestas, Ugnė,

***Maisto banko* akcijos savanoriai – Biržų ev.reformatų jaunimas.**

Edgaras, Midaugas, Arnas ir Laura, kuri kartu buvo ir viena iš dviejų grupės koordinatorių. Taip pat mums nuoširdžiai talkino ir dvi švedės – Sofia ir Tilda, kurios buvo atvykusios savanoriauti vaikų namuose. Džiaugiamės visais, kurie prisidėjo aukodami savo laiką ar nupirkdami taip reikalingų maisto produktų. Nežinau kas – ar šypsenos, ar nuoširdus bendravimas, ar nuostabi savanorių komanda – lėmė, kad mūsų grupė surinko daugiausiai maisto produktų iš visų Biržų organizacijų, dalyvavusių šioje akcijoje. Telieka atiduoti garbę Dievui, pasidžiaugti savo darbo vaisiais ir padėkoti visiems aukojusiems!

Skaistės Švambarytės tekstas ir nuotrauka

Vaikų namai – Bažnyčios misija

2003 metų vasarą Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčia – *Unitas Lithuaniae* – gavo Biržų rajono savivaldybės pasiūlymą perimti Biržų rajono savivaldybės vaikų namų steigėjo funkciją. Tai buvo didžiulis iššūkis mažai bažnyčiai, neturinčiai nei didelių finansinių resursų, nei darbo patirties globojant tėvų globos ir priežiūros netekusius vaikus. Sprendimas imtis šios veiklos gimė sunkiai, buvo svarstomas keliuose Konsistorijos posėdžiuose ir galiausiai, tik vieno balso persvara, 2003 m. rugsėjo 21d. buvo priimtas sprendimas steigti viešąją įstaigą ir pavadinti ją *Vaiko užuovėja*.

Konsistorijos nariai, balsavę už šį sprendimą, suvokdami visą atsakomybę prieš savo bendruomenę, pasikliovė tik Dievo globa, Bažnyčios partnerių žadama materialine parama ir savivaldybės „garbės žodžiu“, kad įstaigos veiklai ir vaikų išlaikymui lėšų bus. Priimant lemiamą sprendimą nugalėjo suvokimas, kad šis iššūkis – tai tikrasis bažnyčios pašaukimas, neleidžiantis užsimerkti prieš situaciją, kai visuomenės užribyje liekantys vaikai pasmerkiami gyventi dideliuose valdiškuose vaikų globos namuose, išvežami toli nuo savo artimųjų, su visomis iš to išplaukiančiomis „valdiškos“ globos pasekmėmis.

Perėmę globos namus iš savivaldybės, čia radome 18 vaikų ir šaltą neįaukų sovietinio vaikų darželio pastatą. Tokia buvo pradžia 2004 m. vasario 4 d.

Vaikai glaudėsi viename tipinio vaikų darželio pastato korpuse, susispaudę 4 kambariuose. Pastatas buvo gana apleistas, vienas jo korpusas buvo negyvenamas, buitinės vaikų gyvenimo sąlygos neatitiko higienos normų. Patalpose buvo šalta, blogai veikė kanalizacijos sistema.

Mūsų vizija buvo nedideli jaukūs globos nameliai Biržų rajono vaikams, kuriuose gyvenimas būtų kuo labiau panašus į gyvenimą didelėje draugiškoje daugiavaikėje šeimoje, kad vaikai

čia jaustūsi mylimi, reikalingi, svarbūs, kad jie pajustų Dievo globą per šalia esančius suaugusius darbuotojus, nuolat į globos namus atvykstantį dvasininką. Norint šią viziją paversti realybe, svarbiausia buvo suprasti, kad prioritetas mūsų darbe yra žmonės, galintys sušildyti vaikus, ir tik vėlesniuose etapuose svarbi tampa ir materialinė globos namų gerovė. Įdarbinat žmones svarbus buvo ne jų aukštasis išsilavinimas ar priklausymas tai ar kitai religinei bendruomenei, bet jų moralinės savybės bei patirtis dirbant su tėvų globos netekusiais vaikais.

Per 8 savo veiklos metus (2003-2012) VšĮ *Vaiko užuovėja* trumpiau ar ilgiau buvo globojami 268 vaikai. Pilnametystės globos namuose sulaukė 15 vaikų, 4 vaikai buvo įvaikinti, 29 vaikai išvyko gyventi pas globėjus, o 190 vaikų grįžo į tėvų šeimas. Globos nameliuose nuolat gyvena apie 30 tėvų globos netekusių vaikų. VšĮ *Vaiko užuovėja* dirba 17 darbuotojų, dauguma jų – Medeikių kaimo gyventojai.

Dabar, žvelgiant iš aštuonerių metų perspektyvos, matau, kad tuo metu buvo suformuotas puikus kolektyvas, didžioji dalis žmonių dirba iki šiol, ir galiu pasidžiaugti, kad dauguma iš jų – evangelikų reformatų bendruomenės nariai.

Mūsų darbo stiprybės šaltiniai yra Dievo meilė, pagarbi Dievo baimė, paremta 10 Dievo įsakymų ir draugiški, pasitikėjimu paremti darbuotojų kolektyvo santykiai. Jei nebūtų nors vieno iš šių komponentų, darbas vaikų globos namuose su nelaimingais, artimiausių žmonių visapusiškai sužalotais vaikais būtų neįmanomai sunkus ir be rezultatų. Ir jei kartais atsitinka taip (nėra namų be dūmų), *Nuvargusiam Viešpats duoda jėgų, bejėgiui atšviežina gyvastį.* (Iz 40,29).

Kasdieniam darbe mes, globos namų darbuotojai, susiduriame su vaikais, patyrusiais daug netekčių, skausmo, neteisybės. Dažnas jų nusivylęs ne tik suaugusiais artimiausiais žmonėmis – tėvu, motina, seneliais – ne vienas jų pyksta ant Dievo, nebetiki Juo, jaučiasi užmirštas ir apleistas. Faktas, kad vaikai yra atsidūrę globos namuose, liudija, kad tokioje biologinėje šeimoje nebuvo Dievo,

kad joje viešpatavo alkoholizmas, iškreipti tėvų ir vaikų tarpusavio santykiai, asocialumas, bedievystė, kuri savaime pasisėjo ir vaikų širdyse. Iš vaikų atėmus jų prigimtineį teisę augti mylinčioje šeimoje su tėvais, broliais ir seserimis, jų širdyse susiformuoja be galo tamsių emocijų pritvinkęs ledkalnis. Nuo aplinkinių slepiama baimė, nerimas, netektis, nepasitikėjimas suaugusiais, nepasitikėjimas savimi, savęs kaltinimas, vienatvė, gėda. Visos šios emocijos susilieja į vidinį didžiulį nepakeliamą skausmą.

O ką mato aplinkiniai? Pyktį, neapykantą, liūdesį, savęs žalojimą, manipuliacijas, agresiją prieš save ir kitus, konfliktus su bendraamžiais ir suaugusiais, piktžodžiavimą, bėgimą iš globos namų, mokyklos nelankymą, keiksmazodžius, alkoholio vartojimą, rūkymą, daiktų gadinimą, vagystes, prostituciją – elgesio sutrikimus, kurie malšina tą nuolat duriantį vidinį skausmą, slepia tikrąsias vaiko emocijas. Ir visa tai galima apibūdinti dviem žodžiais – MEILĖS STOKA. Bet mes kovojame ne su šiais vaikais – greičiau su vaikų sergančių sielų žaizdomis, kurioms geriausias vaistas yra nuoširdi meilė, neapsimestinis rūpestis, supratimas, atlaidumas, kantrybė.

Atsižvelgiant į mūsų vaikų sužalojimus ir į iššūkius, tenkančius darbuotojų kolektyvui, matyti, kad vaikų globos namuose be galo svarbus sielovadinis darbas, skirtas tiek vaikų, tiek darbuotojų dvasiniam sustiprinimui, Dievo Žodžio skleidimui, vaikų krikščioniškam ugdymui. Reguliariai į globos namus atvykstantis dvasininkas yra ramstis ir paguoda tiek vaikams, tiek darbuotojams.

Vadovaujantis įstaigos nuostatais steigėjui - Lietuvos reformatų bažnyčiai - kiekvienais metais Sinodo Biržuose metu pateikiama išsami veiklos ir finansų ataskaita. Be to, Konsistorijos nutarimu įsteigta *Vaiko užuovėja* taryba, kurią sudaro dvasininkas, du Konsistorijos nariai, du vaiko teisių apsaugos sferoje dirbantys reformatai bei įstaigos direktorė. Mums kur kas svarbesnis tiesioginis ryšys su Bažnyčia. Stengiamės lankytis Biržų bažnyčios sekmadieninėse pamaldose. Po įžanginės liturgijos dalies visi vaikai yra pakviečiami į sekmadieninę mokyklėlę jaukiose parapijos patalpose, kur su jais užsiima mokytoja Danutė Nindriūnaitė,

beje, dirbanti mūsų vaikų nameliuose naktine socialine darbuotoja. Stengiamės nebrukti vaikams Dievo Žodžio per prievartą, kantriai laukiame, kol vaikai patys paklaus: *o kada važiuosime į bažnyčią?* - ir tik sulaukę kad ir menkiausios iniciatyvos, stengiamės jos neužgesinti. Žinome, kad prievarta pranašu nebūsi, o mūsų vaikams – tuo labiau. Netgi pokalbiai apie Dievą gimsta tik vaikams apie tai prakalbus, paklausus, pasidomėjus, išreiškus nuoskaudą ar abejonę Dievo buvimu. Be to, džiaugiamės, kad mūsų vaikai turi galimybę mokykloje pasirinkti evangelikų reformatų tikybos pamokas ir mielai jas renkasi, nes tikybos mokytoja Danutė yra nuostabi šilta asmenybė, suburianti aplink save vaikus įvairiausiai veiklai, kartu ir pažinčiai su Dievu. Labiausiai vaikų laukiamas renginys – evangelikų reformatų vaikų vasaros stovykla, tradiciškai kiekvieną vasarą vykstanti Biržų rajone Nemunėlio Radviliškyje. Čia mūsų vaikai lygiomis teisėmis įsilieja į bendraamžių iš visos Lietuvos būrį. Mažyliai, vadovaujami evangelikų reformatų jaunimo draugijos *Radvila* savanorių jaunųjų vadovų, šlovina Dievą darbais ir giesmėmis, gilinasi į tikėjimo tiesas, meldžiasi jaukioje bažnyčioje, patiria bendrystės džiaugsmą ir tikrą Dievo meilę per greta esančius žmones. Neretai užsimezga ir ilgalaikiai draugiški santykiai su vadovais ir bendraamžiais, o tai ypatingai svarbu mūsų vaikams, jaučiantiems nepilnavertiškumą ir atskirtį dėl savo padėties visuomenėje. Taip pat esame kviečiami dalyvauti ir vaikų dienos stovykloje prie reformatų bažnyčios Biržų parapijoje. Čia kiekvienas žaidimas ar ugdomasis užsiėmimas yra tampriai susijęs su Dievo pažinimu, Jo meile ir globa kiekvienam vaikui.

Ne kartą esu kreipusis Sinodo metu į sinodus, kad į savo parapijas perduotų žinią apie vaikų namuose esančius vaikus, jų norą turėti krikšto tėvų, globėjų ar įtėvių šeimas. Deja... Lietuvoje nepopuliaru būti globėju ar įtėviu. Giminaičiai ar kaimynai lengviau atsikvepia, kai problematiškos šeimos vaikai išvežami į valdiškus globos namus ir pamiršta juos iki pilnametystės, kai jie išeina iš globos namų, išsinešdami nuoskaudą ir nusivylimą, kad jie augo niekam nereikalingi. O žmonės, besimeldžiantys bažnyčiose ir laikantys save uoliais krikščionimis? Ar daug jų vadovaujasi

principu: *jei ne aš, tai kas?* Gaila, bet absoliučios daugumos šių žmonių samarietiškas baigiasi pinigine auka bažnyčiai ar paaukota suma globos namams. Bet ar to pakanka? Ar neturėtų apie tai kalbėti Dievo Žodžio sakytojai iš sakyklų – mylėkite Dievą tikrai darydami gera. Padėkite našlaičiams, sergantiems, vienišiams senukams, rūpinkitės jais taip, kaip norėtumėte, kad ir jumis ar jūsų artimaisiais, atsitikus nelaimėi, kažkas rūpintųsi.

Veiklos pradžioje didžiausias uždavinys buvo sutvarkyti patalpas, kad vaikai turėtų normalias gyvenimo sąlygas. Steigiant globos namus iš pat pradžių buvo aišku, kad vaikų globos namų materialinis gerbūvis didžiąja dalimi priklausys nuo mūsų bažnyčios partnerių užsienyje. Juk šiltuose, jaukiuose namuose bendra visų savijauta nepalyginamai geresnė. Sulaukėme daug finansinės paramos iš užsienio partnerių: Švedijos krikščioniškos Misijos bažnyčios, Vokietijos Lipės žemės reformatų bažnyčios, Amerikos lietuvių reformatų bažnyčios Čikagoje, Amerikos presbiterionų bažnyčios Pine Street Church parapijos. Buvo ne tik aukojami pinigai, vežama labdara. Labai maloniai nuteikė Amerikos presbiterionų bažnyčios žmonės, kurie atvažiavę į mūsų globos namus patys pirkė statybines medžiagas, darė remontą, bendravo su vaikais ir darbuotojais, sėdėjo prie bendro stalo šlovindami Dievą už Jo dovanas. Visų partnerių atstovai ne kartą lankėsi vaikų namuose, domėjosi permainomis ir poreikiais, tuo išreiškdami palaikymą kasdieniame mūsų darbe.

Atskirai noriu paminėti sekmininkų Evangeliško tikėjimo krikščionių bažnyčią Biržuose. Nors jie nėra oficialūs mūsų bažnyčios partneriai ir neremia mūsų materialiai, bet jų misijinis darbas labai svarbus visam Biržų rajonui ir ypač mūsų būsiniams ar buvusiems globotiniams. Ši bažnyčia yra įsteigusi vaikų dienos centrus *Vilties šviesa* (Biržuose), *Aš-jis* (Vabalninke). Šie vaikų dienos centrai yra tarsi tarpinė stotelė ar išsigelbėjimas vaikams iš socialinės rizikos šeimų.

Kadangi mūsų įstaigos finansavimas yra labai minimalus, mes neturime galimybės samdytis neformaliojo ugdymo pedagogų. Neturime tikslo perimti mokyklos vaidmens vaiko gyvenime

ir prisisteigti namuose mezgimo ar drožimo bei sporto būrelių. Paliekame šią funkciją mokykloms, kurias lanko mūsų vaikai ir kur savo darbą pakankamai gerai dirba tam pasirengę pedagogai. Mes savo pagrindinėmis funkcijomis laikome: vaikų socializaciją per tvirto charakterio ir socialaus elgesio ugdymą; sveikos gyvensenos diegimą; normalių, abipuse pagarba ir pasitikėjimu pagrįstų santykių tarp mūsų vaikų ir suaugusių žmonių atkūrimą.

Mano svajonė, kad mūsų namai nebeaugtų, nebedidėtų, bet priešingai – palaipsniui natūraliai taptų neberekalingi, kad vaikų, netekusių tėvų globos, mūsų nameliuose nuolat mažėtų, kad kiekvienas mūsų rajono vaikas turėtų tikrus savo namus su mylinčiais tėvais, broliais ir sesėmis. Deja, iš dabartinės padėties ir statistikos matyti, kad dar ilgai turėsime darbo, jei visuomenė ir toliau bus abejinga šalia esančiam nelaimingam vaikui, jei toleruos tėvų atsakomybės stoką, jei ir toliau taip mažai bus šeimų, norinčių tapti įtėviais ir globėjais.

Daiva Janonienė, VšĮ *Vaiko užuovėja* direktorė

Parengta pagal pranešimą, skaitytą konferencijoje *Bažnyčia kaip misijinė bendruomenė Lietuvoje* 2012 m. vasario 18 d. Klaipėdoje.
Visas pranešimas – www.ref.lt

MINĖJIMAI

Jonas Nastopka (1897 01 17 Biržuose – 1919 05 18 Biržuose)

J. Nastopka buvo paprasto ūkininko sūnus iš Biržų miesto. Mokėsi Biržų miesto ir Rygos matininkų mokyklose. Užėjus vokiečiams 1915 m., pasitraukė į Rusiją, tarnavo carinėje kariuomenėje, 1917 m. baigė Saratovo karo mokyklą. Kai Rusijoje pasklido žinia apie Lietuvos Nepriklausomybę, lietuviai rinkosi į lietuvišką batalioną Vitebske, kur karininku jau tarnavo J. Nastopka.

Grįžęs į Lietuvą, lankė mokytojų kursus ir mokytojavo. 1918 11 20 suformavus Biržų apskrities apsaugos štabą, jis tapo skundų skyriaus vedėju. Vokiečiams traukiantis iš Lietuvos, užėmė Biržų apskrities tardytojo vietą, tačiau jį traukė kariuomenė. Kelis kartus bandė stoti į Lietuvos kariuomenę. Ieškodamas lietuviškųjų dalinių, ties Šeduva pakliuvo į bolševikų rankas ir buvo kalinamas Panevėžio kalėjime. Sukilimo metu sukilėliai paleido kalinius. Taip Jonui pavyko pasiekti savo tikslą – jis įstojo į lietuviškąjį batalioną, tarnavo kuopos vadu.

1919 m. gegužės 18 d. žuvo mūšyje prie Jasiškių kaimo, Kėdainių raj. Po dešimties dienų karininko J. Nastopkos palaikai atgulė Kėdainių evangelikų reformatų bažnyčios rūsyje greta kunigaikščio Jonušo Radvilos karsto, vėliau, 1920 m. birželio 24 d., perlaidoti senosiose Biržų reformatų kapinėse. Kapitonas Jonas Variakojis prie karžygio kapo tarė atsisveikinimo žodį – lietuvių tautos vardu padėkojo už pasiaukojimą tėvynės Lietuvos laisvei.

1936 09 08 pastatytas paminklas, jo vardu pavadinta gatvė, vedanti į senąsias evangelikų reformatų kapines. 1939 01 15 K. Burbulys laikraštyje *Sėjėjas* rašė: *Ne vienas jų padėjo savo galvą, begindamas savo brangųjį kraštą. Tame skaičiuje garbingai žuvo ir mūsų vientikis biržietis, buv. K-to narys karin. Jonas Nastopka. Kaip Lietuvos didvyris jis buvo palaidotas Kėdainių ev. Reformatų*

bažnyčios rūsy, tarp Lietuvos ev. Reformatų bažnyčios įkūrėjų kun. Radvilų. Bet vėliau, 1920 m. per Jonines, kada pirmą kartą Biržuose buvo sušauktas Liet. ev. Reformatų sinodas, kar. Nastopkos tėvų ir kitų biržiečių pastangomis, kar. Nastopkos palaikai buvo atgabenti į Biržus ir, dalyvaujant visam Sinodui, kariuomenės dalims ir tūkstantinei biržiečių miniai, palaidoti Biržų ev. ref. kapinėse. Šalia jo kapo yra palaidotas ir tėvelis Jurgis Nastopka. Savo sūnaus kapą dažnai aplanko jo motulė, visiems biržiečiams gerai pažįstama kaip uoli reformatė ir bažnyčios darbuotoja.

Tarybiniais metais gatvė pervardinta Marytės Melnikaitės vardu, sunaikintas užrašas ant J. Nastopkos antkapio. 1990 02 16 gatvei sugrąžintas karininko J. Nastopkos vardas.

Antanas Seibutis, Biržų krašto muziejaus *Sėla* muziejininkas
(www.siaure.lt)

Petras Šernas (1897 11 06 Biržų apsk. – 1988 05 11 Kanada)

1897 m. lapkričio 6-ąją Brigiškių kaime, Biržų apsk., evangelikų reformatų Jokūbo Šerno ir Elžbietos Puodžiūnaitės - Šernienės šeimoje gimė sūnus Petras, būsimasis ekonomistas, evangelikų reformatų bažnyčios kuratorius. Pradžios mokslus išėjo Medekių mokykloje, vėliau mokėsi aukštesniojoje Biržų keturklaseje mokykloje.

I pasaulinio karo metais Voroneže mokėsi komercinėje gimnazijoje. Grįžęs 1918 m. į Lietuvą, P. Šernas Lietuvos kariuomenėje ketverius metus tarnavo karo valdininku. Po kariuomenės kibo į mokslus ir Vokietijoje, Berlyno universitete, 1922–1925 m. studijavo komerciją.

Grįžęs iš mokslų Vokietijoje, paskirtas dirbti Žemės banko Kauno skyriuje. 1927 m. Klaipėdoje įsteigus Žemės banko skyrių,

paskirtas jo direktoriumi ir dirbo ilgą laiką, iki 1939 metų, kol Klaipėdą užėmė Vokietija.

Vadovaujant P. Šernui, Žemės bankas tapo didžiausiu Klaipėdos krašte, aktyviai dalyvavo visuomeninių ir privačių namų statybose. Pats P. Šernas aktyviai dalyvavo lietuviškoje visuomeninėje veikloje, buvo ilgametis Visuomenės sąjungos Lietuvos pajūriui atstatyti bei sustiprinti draugijos vadovybės narys. Jis priklausė ir Statybos bendrovės valdybai, kuri įrengė Šventosios žvejų uostą.

P. Šernas Klaipėdoje ėmėsi ir pedagoginės veiklos, Prekybos institute dėstė ekonomikos mokslus. Pajūryje jis surado ir asmeninę laimę. 1927 m. vedęs Eriką Trumpjonytę, susilaukė gausaus vaikų būrio – 1929 m. gimė sūnus Gytis, 1930 m. – dukra Aldona Švarcienė, 1932 m. – dukra Irena Meiklijohn, 1938 m. – sūnus Valentinas.

Klaipėdą užėmus vokiečiams ir prasidėjus Antrajam pasauliniam karui, P. Šernas su šeima buvo ištremtas iš Klaipėdos į Karaliaučių, vėliau – į Drezeną. Po karo visa šeima atsidūrė Vakarų Vokietijoje, Didžiosios Britanijos zonoje, Gross Hesepe tremtinių stovykloje.

1949 metų pavasarį visa Šernų šeima susirinko Kanadoje, Toronte. P. Šernas aktyviai ėmėsi veiklos, kartu su kitais įkūrė kredito kooperatyvą *Parama*, vėliau daugiau kaip 10 metų buvo jo vedėjas. Aktyviai dalyvavo ir bažnytinėje veikloje, buvo vienas iš Toronto lietuvių evangelikų reformatų parapijos steigėjų, būdamas kuratorius, dalyvaudavo bažnyčios Sinoduose.

Mirė Petras Šernas 1988 metų gegužės 11-ąją. Palaidotas lietuvių kapinėse Anapilyje, Mississauga mieste, Kanadoje.

Antanas Seibutis, Biržų krašto muziejaus *Sėla* muziejininkas
(www.siaure.lt)

Kuratorius Motiejus Tamulėnas (1912 12 22 Biržų vlsč. – 1994 10 08 JAV)

2012 m., t.y. prieš šimtą metų Biržų valsč. Gajūnų kaime gimė ekonomistas, Lietuvių ev. reformatų Bažnyčios išėivijoje ilgametis Kolegijos prezidentas, kuratorius Motiejus Tamulėnas jaunesnysis, kaip ir jo dėdė – irgi Motiejus Tamulėnas, tarpukario Lietuvos ev. reformatų Bažnyčios kuratorius, – ištikimas savo Tėvynės ir Bažnyčios sūnus.

M.Tamulėnas gimė 1912 m. gruodžio 22 d. Gajūnų kaime, Biržų vlsč., ūkininkų šeimoje. Baigęs Laužadiškio pradžios mokyklą, lankė ir baigė Biržų gimnaziją. Po to Kaune Vytauto Didžiojo universitete studijavo ekonomiką. Visą laiką rūpinosi reformatų Bažnyčia, dalyvaudavo metiniuose sinoduose. Viename iš paskutinių Sinodų Biržuose 1943 metais, jau karo audrai užėjus, buvo išrinktas kuratoriumi. Kaip ir daugelis tautiečių, pasitraukęs į Vakarus, vargo tremties stovyklose. Ten susipažino ir vedė estę Idą Hansen. Dalyvavo lietuvių ir bažnytiniame evangelikų gyvenime.

1949 m. atvyko į JAV ir apsigyveno Racine, Viskonsino valstijoje. Žmona Ida išmoko lietuviškai ir aktyviai prisidėjo prie lietuviškos ir bažnytinės veiklos. Turėdama puikų balsą savo giedojimu papuošdavo Čikagos lietuvių reformatų bažnyčioje vykusias iškilmingesnes pamaldas. Jų duktė Eva, paveldėjusi motinos balsą, buvo Gelsenkircheno (Vokietija) operos teatro solistė.

1964 m. M.Tamulėnas buvo išrinktas Lietuvių ev. reformatų Bažnyčios išėivijoje Kolegijos prezidentu, perimdamas tas pareigas iš savo dėdės, taip pat Motiejaus Tamulėno senj., buvusio Biržų apskrities žemės tvarkytojo. Kurt. M.Tamulėnas, jaunesnysis, Kolegijos prezidentu pasišventusiai ir sąžiningai darbavosi iki 1991 metų, kol leido sveikata. Nes kartu su žmona buvo pakliuvęs į labai sunkią autoavariją ir po jos pilnai nebeatgavo jėgų.

Paskutiniuose Sinoduose M.Tamulėnas nebedalyvavo, bet visada atsiųsdavo nuoširdžius sveikinimus ir linkėjimus. Palaikė glaudžius

ryšius su lietuviais reformatais, džiaugdavosi, kai jie apsilankydavo jų namuose. Visus priimdavo su biržietiška meile ir vaišingumu.

Mirė kurt. M. Tamulėnas po ilgos ir sunkios ligos 1994 spalio 8 d. Palaidas Racine, JAV.

Parengta pagal *Mūsų sparnai* 1994 m. gruodis, Nr.73

Eugenijus Gerulis-Snarskis (1922 04 28 Alytuje – 2009 12 28 JAV)

2012 m. išeivijos evangelikų reformatų kunigui dr. Eugenijui Geruliui-Snarskiui būtų sukakę 90 metų.

Būsimojo kunigo ankstyvoji jaunystė prabėgo Biržuose. Mokydamasis gimnazijoje aktyviai sportavo, buvo Biržų sporto klubo *Vilkas* krepšinio komandos, vienos iš stipriausių Lietuvoje, kapitonas. 1942 m. Kaune įstojo į Vytauto Didžiojo universiteto Medicinos fakultetą. 1944 m. liepos 7 d. karo audros privertė trauktis iš Lietuvos. 1946–1948 m. tęsė medicinos studijas Hamburgo-Pinnebergo Pabaltijo universitete. Buvo šio universiteto jungtinės estų, latvių ir lietuvių krepšinio rinktinės kapitonas. 1949 m. persikėlė gyventi į JAV. Čikagoje baigė medicinos kursus, bet pasuko į inžineriją, nes suprato, kad medicina nėra jo pašaukimas. Kurį laiką dirbo Čikagos rotušės inžinerijos techniku. 1950 m. sausio 7d. susituokė su raseiniške Valerija Misevičiūte, žinoma išeivijos moterų krepšinio ir tinklinio rinktinių žaidėja. Susilaukė trijų vaikų: dukters Laimos, sūnų Rimo ir Andriaus.

1950 m. gruodį E. Gerulis įsteigė JAV lietuvių evangelikų reformatų žurnalą *Mūsų sparnai*, ėjusį iki 2003 m. Penkerius metus buvo šio žurnalo redaktorius, vėliau iki leidimo pabaigos – redakcinės komisijos narys. Šalia kasdienio techniko darbo tobulinosi įvairiose mokslo institucijose: dirbdamas studijavo Lojolos universitete Čikagoje žurnalistiką, Čikagos Loop koledže retoriką, Čikagos Loredo psichoorientologijos institute psichologiją. Teologinės pedagogikos žinias gilino Čikagos Moody

Biblijos institute ir, išlaikęs 36 egzaminus, 1977 m. rudenį baigė dvejų metų kursą. 1978 m. balandžio 15 d. E. Gerulis baigė teologijos studijas bakalauro laipsniu Christian International universitete (San Antonio, Teksase, ir Fenikse, Arizonoje), išlaikęs visus egzaminus geriausiais pažymiais. Lietuvių evangelikų reformatų Sinodo išėivijoje sprendimu 1978 m. birželio 25 d. Čikagoje generalinis superintendentas kun. Stasys Neimanas iššventino E. Gerulį į diakonus. 1979 m. kovo 20 d. Čikagos Lojolos universitete E. Gerulis baigė vienerių metų kursą, apimantį moderniųjų laikų filosofiją ir teologiją, išlaikydamas 21 egzaminą geriausiais pažymiais. Tų pačių metų birželio 23-24 d. LERB XXXII Sinode Čikagoje kuratorius diakonas E. Gerulis buvo išrinktas į sekretoriatą. Sinodas vienbalsiai nutarė ordinuoti jį į kunigus bei išrinko Kolegijos nariu. Antrą Sinodo dieną jis iškilmingai prisiekė laikytis Lietuvos ev. reformatų bažnyčios agendos bei kanonų ir generalinio superintendente kun. S. Neimano, kuriam asistavo superintendentas kun. Povilas Dilys ir Kolegijos prezidentas kurt. Motiejus Tamulėnas, buvo iššventintas į kunigus. Per trejus metus E. Gerulis parengė dviejų tomų disertaciją *The Essence of Prayer (Maldos esmė)* ir 1983 m. Trinity teologijos seminarijoje (Niuburge, Indianoje) ją apgynė. Seminarijos profesorių komisija disertaciją įvertino aukščiausiu žymeniu Summa Cum Laude ir suteikė teologijos daktaro diplomą.

Kun. dr. E. Gerulis buvo plačiai žinomas tiek JAV evangelikų reformatų, tiek lietuvių bendruomenėje. Sinodo suvažiavimų metu yra ejęs Sinodo direktoriaus, Sinodo sekretoriaus pareigas. 1978–1985 m. buvo vienas iš Čikagos lietuvių evangelikų reformatų parapijos kunigų (šalia S. Neimano ir P. Dilio). Talkino lietuvių ev. liuteronų *Tėviškės* ir Ziono parapijų dvasininkams. Rūpindamasis jaunimo lietuviškos, krikščioniškos dvasios ugdymu, buvo Lietuvių skautų brolijos evangelikų dvasios vadovas, apdovanotas skautų ordinu. Daug metų talkino Čikagoje leidžiamo Romos katalikų laikraščio *Draugas* jaunimo skyriui *Žvaigždutė* ir kasmet parengdavo po keletą paskaitų, kurias skaitydavo lietuvių kolonijose. Rėmė lietuviškas mokyklas, buvo

vienas iš K.Donelaičio mokyklos Čikagoje steigėjų ir pirmasis šios mokyklos tėvų komiteto pirmininkas. Daugiau nei dešimtį metų dainavo Čikagos lietuvių operos chore, buvo operos valdybos sekretorius. Taip pat buvo ilgametis Čikagos lietuvių tautinių kapinių prezidentas.

1980 m., minint Vasario 16-ąją, kun.dr.E.Gerulis invokacine malda pradėjo JAV Kongreso Atstovų rūmų sesiją Vašingtone. Ši kun.E.Gerulio malda buvo išversta į lietuvių, latvių bei estų kalbas ir *Amerikos balso* transliuota Baltijos tautoms.

1985 m. liepos 20 d. E.Gerulis išėjo į pensiją ir persikėlė gyventi į St.Petersburgą Floridoje. Čia iš karto ištraukė į lietuvių visuomeninį, kultūrinį ir religinį gyvenimą. 1985 m. spalio 31d. įsteigė ir globojo bendrą lietuvių evangelikų (reformatų ir liuteronų) parapiją. Įstojo į vietos lietuvių klubą, dainavo mišriame chore, vėliau perėjo į vyrų okteta. Sukūrė giesmių ir dainų tekstų. Drauge su keletu kitų iniciatorių 1988 m. įsteigė Kultūrinių popiečių būrelį ir kelis metus jam vadovavo. Floridoje įvairių lietuviškų organizacijų suvažiavimų proga bei tautinių švenčių metu yra sakęs pamokslus Romos katalikų bažnyčioje. Apsigyvenęs Floridoje tapė paveikslus tušu, akrilu ar aliejiniais dažais. Jo darbais papuoštas ne vienas žurnalo *Mūsų sparnai* (ir ne tik jo) viršelis.

Lietuvai atkūrus nepriklausomybę, aktyviai rėmė atgimstančią Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčią. 1993 m. vasarą kelias savaites svečiavosi Lietuvoje – Biržų pilyje skaitė paskaitą, Vilniuje ir Biržuose ev.reformatų bažnyčiose laikė pamaldas, lankėsi Kaune. Piniginėmis aukomis parėmė Biržų evangelikų reformatų bažnyčios vargonų ir pačios bažnyčios remonto darbus, parapijos jaunimo veiklą.

1995 m. gegužės 13-15 d., atstovaudamas išėivijos ir Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčioms, dalyvavo Pasaulio Reformatų Sąjungos Amerikos žemyno suvažiavime Nešvilyje (Tenesio valstija).

Lankydamasis Lietuvoje 2003 m. vasarą, kun.dr.E.Gerulis pamokslavo Biržų ev. reformatų bažnyčioje, skaitė paskaitą Radvilų pilyje. Lankėsi ir laikė pamaldas Vilniaus ir Kauno ev.reformatų

bažnyčiose. Rūpinosi ir savo jaunystės mokykla – Biržų gimnazija. Į amžinybę iškeliavo 2009 m. gruodžio 28 d., sulaukęs aštuoniasdešimt septynerių. Gruodžio 31d. buvo palaidotas Čikagos lietuvių tautinėse kapinėse.

Kęstutis Pulokas (*www.bernardinai.lt*).

Mykolas Mikalajūnas (1936 12 15 Kėdainiuose – 2012 10 19 Vilniuje)

Spalio 19-ąją Vilniuje staiga mirė įžymus meteorologas, vienas iš Lietuvos Biblijos draugijos įkūrėjų, leidėjas, Lietuvos evangelikų reformatų Konsistorijos prezidentas kurt. dr. Mykolas Mikalajūnas.

Jis gimė Janušavoje, Kėdainių priemiestyje, Onos Mikalajūnienės (Skudrickaitės) ir Mykolo Mikalajūno šeimoje, kur jau augo dvi dukros – Zelma ir Alma. Tėvai, seneliai ir proseneliai buvo evangelikai reformatai.

Gyveno ir mokėsi Kėdainiuose. 1959 m. Vilniaus universitete baigė meteorologijos studijas. Plaukiojo žvejybiniais laivais. 1965–1970 m. dirbo Vilniaus orų biure, 1970–1974 m. – Lietuvos hidrometeorologijos valdyboje, 1974–1976 m. vadovavo Vyriausiosios enciklopedijų redakcijos Geografijos ir geologijos redakcijai. 1976–1988 m. buvo Lietuvos hidrometeorologijos ir gamtinės aplinkos kontrolės valdybos viršininku. Parengė rusų – lietuvių kalbų meteorologijos terminų žodyną, paskelbė straipsnių iš taikomosios meteorologijos ir fenologijos, parašė scenarijų mokslo populiarinimo filmui *Duokite mums gerą orą*, įvairių leidinių meteorologijos klausimais. 1989 m. apsigynė gamtos mokslų kandidato disertaciją.

1988 m. grįžo į Vyriausiąją enciklopedijų redakciją ir iki 1990 m. dirbo vyriausiuoju redaktoriumi, 1990–1992 m. paskirtas Enciklopedijų leidyklos generaliniu direktoriumi.

1995 m. dr. Mykolas Mikalajūnas pradėjo dėstyti Vilniaus pedagoginiame institute (dabar – Lietuvos edukologijos universitetas), 2008 m. tapo docentu.

Buvo vienas iš Lietuvos Biblijos draugijos (LBD) įkūrėjų (1992 m.), ilgametis jos vykdomasis direktorius. Tiek pirmosios (išleista 1999 m.), tiek ir visų kitų LBD leistų *Biblijų (Šventojo Rašto)* leidybos vadovas, redaktorių komisijos narys. Jo pastangomis kiekvienas Lietuvos žmogus, besidomintis teologija, nepaisant, kokiai konfesijai jis priklauso, galėjo įsigyti *Naująjį Testamentą*, vėliau ir *Bibliją*.

1993 m. susikūrus Lietuvos Biblijos skaitymo draugijai (LBSD), įsitraukė į jos veiklą, buvo išrinktas LBSD revizoriumi ir šias visuomenines pareigas vykdė iki mirties.

1993 m. įkūrė krikščionišką leidyklą APYAUŠRIS. Būdamas jos vadovu, leido religinę reformatų literatūrą: parengė ir išleido kunigo Aleksandro Balčiausko pamokslų knygą *Tavo žodis yra tiesa*, leidinius: *Lietuvos evangelikų reformatų Sinodui – 450 metų*, H. Bulingerio *Antrasis šveicariškasis išpažinimas – reformatų tikėjimo pagrindai*, kasmet parengdavo spaudai ir išleisdavo kalendorius *Gyvenimo palydovas*, *LBSD Bibliją skaitome kasdieną*, almanachą *Reformatų metai* ir kt. leidinius.

2006 m. Lietuvos evangelikų reformatų Sinodas Biržuose Mykolą Mikalajūną išrinko kuratoriumi, 2010 m. – Lietuvos ev. reformatų Konsistorijos prezidentu. Lietuvos evangelikų reformatų Sinodo suvažiavimų dalyviai Mykolą prisimins kaip taktišką, tiesų ir sunkiose situacijose mokantį dalykiškai spręsti klausimus, humoro jausmą turintį tikėjimo brolių, taisyklingos lietuvių kalbos bažnytiniuose dokumentuose puoselėtoją.

Užaugino sūnų Darių, dukras Miglę ir Medą.

Nors Mykolas ir nebesulaukė taip ilgai ir nuoširdžiai lauktos žinios apie Maldos namų sugražinimą Vilniaus ev. reformatų parapijai, tačiau į amžinybę urną su jo palaikais išlydėjome būtent iš šios bažnyčios.

Atminimo lenta – generolui Silvestrui Žukauskui

Lapkričio 23 d. prie Vilniaus universiteto Gamtos fakulteto vyko atminimo lentos, skirtos pirmajam Lietuvos kariuomenės vadui generolui Silvestrui Žukauskui atminti, atidengimo ceremonija.

Atminimo lentą atidengė Lietuvos kariuomenės vadas generolas leitenantas Arvydas Pocius ir Vilniaus universiteto rektorius prof. habil. dr. Jūras Banys. Garbės sargybą vykdė Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino štabo bataliono Garbės sargybos kuopos kariai, paminklinę lentą palaimino kariuomenės ordinaras vyskupas Gintaras Grušas.

Generolo S. Žukausko, kuris priklausė Lietuvos evangelikų reformatų bendruomenei, atminimą pagerbė renginyje dalyvavę Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčios generalinis superintendentas kun. T. Šernas ir vicesuperintendentas kun. R. Mikalauskas. Ceremonijoje taip pat dalyvavo krašto apsaugos sistemos ir VU bendruomenės nariai, kiti svečiai.

Gen. S. Žukauskas karo žinių sėmėsi šioje, tuometinėje Vilniaus karo mokykloje, kurią būsimasis Lietuvos kariuomenės vadas baigė 1887 metų gegužės 17 d. XX amžiaus Lietuvos istorijoje gen. S. Žukauskas paliko neišdildomą pėdsaką – jam teko būti istorinių įvykių sukuryje, kurie lėmė Lietuvos Respublikos likimą. Nuo 1920 m. spalio 1 d. generolas Silvestras Žukauskas buvo paskirtas Vyriausiuoju kariuomenės vadu, jam suteiktas generolo laipsnis. Vyriausiuoju kariuomenės vadu generolas tarnavo iki 1928 metų.

Karininkas vadovavo Lietuvos kariuomenei, kuri sunkiose kovose apgynė nelengvai iškovotą šalies nepriklausomybę. Tuometinės Vilniaus karo mokyklos auklėtiniai dalyvavo trijų Baltijos valstybių nepriklausomybės kovose. Daugelis iš jų tapo kariuomenių, divizijų vadais, gynybos ministrais, parlamentarais, ir kitais svarbiais politiniais ir visuomenės veikėjais.

Krašto apsaugos ministerijos inf.

Kunigaikščio Jonušo Radvilos 400-ųjų gimimo metinių minėjimo vakaras

2012-uosius paskelbus evangelinio tikėjimo kunigaikščių Radvilų minėjimo metais Lietuvoje vyko įvairūs renginiai, kuriuose prisiminti prieš 500 metų gimęs Mikalojus Radvila Rudasis ir prieš 400 metų šį pasaulį išvydęs Jonušas Radvila. Gruodžio 4 d. Lietuvos reformacijos istorijos ir kultūros draugija Mokslų Akademijoje, Vilniuje, surengė baigiamąjį Radvilų metų renginį - Jonušo Radvilos 400 - ųjų gimimo metinių minėjimą.

Vakarą pradėjęs Lietuvos reformacijos istorijos ir kultūros draugijos (toliau – Draugijos) pirmininko pavaduotojas Donatas Balčiauskas, pasidžiaugęs pilna klausytojų sale, pasiūlė persikelti į anuos tolimus laikus, į 1612 metus: *Tada Papilio Radvilų dvare gimė žymus šios giminės Biržų-Dubingių šakos atstovas, didysis LDK etmonas ir Vilniaus vaivada, didžiojo etmono Kristupo II Radvilos ir Onos Kiškaitės sūnus, Kėdainių miesto savininkas kunigaikštis Jonušas Radvila.*

Apie J. Radvilos iniciatyvą pasirašant Kėdainių sutartį papasakojo akademikas, prof.habil.dr. Antanas Tyla; apie šio didžiavyrio įnašą į kultūrinę, švietėjišką veiklą kalbėjo doc.habil.dr. Ingė Lukšaitė. Kėdainių krašto muziejaus direktorius Rimantas Žirgulis pristatė J. Radvilos gyvenimą, jo nuveiktus darbus Kėdainiuose.

Kunigaikščio Jonušo Radvilos minėjimo vakaras.

Aurelijos Arlauskienės nuotraukos

Draugijos pirmininkas prof. habil. dr. Sigitas Kregždė pabrėžęs, kad J.Radvila yra vertas įamžinti tiek knygoje, tiek kino filme, priminė, kad pagerbiant J.Radvilos atminimą 1931 m. Biržuose atidengtas J. Zikaro sukurtas paminklas; 1999 m. Rukloje (Jonavos raj.) įkurtas Jonušo Radvilos mokomasis pulkas.

Kėdainiuose, Didžiosios Rinkos aikštėje, stovi 2006 m. sukurtas skulptoriaus Algirdo Boso paminklas kunigaikščiui Jonušui Radvilai.

Audronės Risakovienės nuotr.

Viktorija Liauškaitė

BAŽNYČIOS ISTORIJA

Sveiki, atvykę į platųjį reformatų pasaulį!

Lietuviška patarlė *Genys margas – pasaulis dar margsnis* labai tinka apibūdinti ne tik evangelikus reformatus, bet ir visą krikščioniją. Paskelbus Evangeliją Jeruzalėje, per kelis tūkstančius metų Geroji Naujiena išplito po visą pasaulį. Jo įvairiuose kampeliuose užgimė Viešpaties Jėzaus Kristaus surinkimai – vietinės bažnyčios, kuriose kalbama skirtingomis kalbomis, kurios veikia skirtingose kultūrose, socialiniuose sluoksniuose ir santvarkose. Vien Lietuvoje galime suskaičiuoti 6 įstatymu tradicinėmis įteisintas krikščioniškas konfesijas. Be jų sėkmingai veikia kitos mažiau žinomos Lietuvoje krikščioniškos konfesijos.

Krikščionybę galima suskirstyti į tris didžiausias – katalikiškų, protestantiškų ir rytų (stačiatikių) – bažnyčių grupes. Jos tarsi galaktikos su savo *saulės sistemomis*. Vienoje tokių, *protestantiškų galaktikų*, gyvena evangelikai reformatai, kuriuos būtų galima suskirstyti į aibę *planetų*, turinčių (arba ne) tarpusavio ryšį. Protestantiškas pasaulis labai artimas katalikiškam, yra tos pačios Vakarų Bažnyčios vaikas. Nebūtų tikslu teigti – gimęs iš XVI a. Reformacijos. Reformacija neabejotinai įžiebė naują gyvybę daugeliui Vakarų institucinių protestantiškų Bažnyčių, tačiau iki jų jau veikė ikireformacinės Bažnyčios Italijoje Italijoje – valdiečiai (valdensai), Čekijoje – husitai, čekų broliai.

Evangelikai reformatai savo tikėjimo laisvę Europoje išsikovojo po daug aukų nusinešusio Trisdešimtųjų metų karo, pasibaigusio Vestfalijos taika 1648 metais. Neabejotina, jog tame kare didelę savo tikėjimo išpažinimo laisvės kainą sumokėjo Nyderlandų ir atskirų evangelikų reformatų išpažinimą priėmusių Vokietijos kunigaikščių kariuomenės. Atskira tema – Prancūzijos reformatų - hugenotų ir šios šalies popiežininkų sunkūs, kruvini, dažni ir daug aukų nusinešę pilietiniai karai. Tik po jų visuomenė suvokė, kad tikėjimas nėra įveikiamas kalaviju. Po kruvinųjų karų įsivyravo

nuostata, jog taikus konfesijų sugyvenimas įmanomas, tačiau laikytasi principo: kieno pasaulietinė valdžia, to ir dominuojanti konfesija. Šveicarija, Vokietija iki šių dienų konfesiškai *išmargintos* atskirų kraštų skirtingomis Bažnyčiomis. Jos veikė savarankiškai sujungdamos parapijas į krašto sinodus. Daug vėliau, jau nusistovėjus šių valstybių nacionalinėms sienoms, kraštų Sinodai asociacijos ryšiais susijungė į Nacionalinius junginius – Kraštų Bažnyčių federacijas. Kitur jos jau buvo vieningos, kaip ir Lietuvoje, tačiau Europoje (tuo labiau – pasaulyje) nebuvo suvienytos. Nebuvo tokio poreikio, nes krašto ar šalies Bažnyčia visiškai savarankiškai, daugiau ar mažiau sėkmingai, sugebėjo vykdyti savo misiją.

XIX a. pabaigoje reformatų organizacinio suvienijimo darbą pirmieji pradėjo Škotijos ir Amerikos reformatai - presbiterionai. 1874 m. jie įsteigė pirmąją reformatų pasaulinę sąjungą – The Alliance of Reformed Churches Throughout the World Holding the Presbyterian System. Ji vienijo Europos kontinentines bei anglo-saksų Britanijos bei Amerikos reformuotas evangelikų reformatų ir presbiterionų bažnyčias. 1970 m. šios organizacijos pavadinimas pasikeitė, kai į minėtą sąjungą buvo priimtos kongregacinę santvarką turinčios Bažnyčios. Nuo to laiko organizacija vadinosi World Alliance of Reformed Churches (Presbyterian and Congregational) sutrumpintai WARC (žr.: <http://warc.jalb.de>).

Lietuvos evangelikai reformatai su pasauline reformatų bendruomene ryšį užmezgė po Pirmojo pasaulinio karo: 1922 m. Lietuvos evangelikų reformatų Sinodas Biržuose priėmė sprendimą įstoti į šią sąjungą, o 1925 m. Lietuvos reformatų Bažnyčia tapo šios sąjungos pilnateise nare. Iki 2010 metų WARC jungė 214 nacionalinių ar kraštų Bažnyčių 107 pasaulio šalyse ir vienijo apie 75 milijonus evangelikų reformatų. Tai nėra pasaulinis Sinodas, bet organizacija, į kurią įvairios pasaulio reformuotos bažnyčios įeina asociacijos principais. Tai reiškia, kad nacionalinės ar kraštų Bažnyčios nėra pavaldžios *centrui*. Centrinė būstinė, neseniai iš Ženevos persikėlusį į Hanoverį, nėra *Reformatų Vatikanas*, tačiau

ji atlieka koordinacinę ir reprezentacinę funkciją.

1946 m. bandyta glaudžiau sujungti reformatus. Kalbėta apie Pasaulinį reformatų Sinodą. Tokios tarptautinės reformatų sąjungos susijungimo pagrindū nuspręsta paimti tikėjimo išpažinimus, t.y., doktrininį pagrindą. Žinoma, jog *Antrasis šveicariškasis išpažinimas* (Anroji helvetinė konfesija) ar *Belgiškoji konfesija, Heidelbergo katekizmas* ir *Westminsterio išpažinimas* yra visuotinai paplitę kontinentinėse ar Britanijos bei Amerikos reformatų Bažnyčiose. Deja, gražiai savo veiklą pradėjusi naujoji sąjunga neilgai trukus pasidalino į du – labiau nuosaikų ir konservatyvų – sparnus. Nuosaikiosios sąjungos tęsėjai susivienijo į Pasaulinę Reformatų Ekumeninę Tarybą (World Reformed Ecumenical Council, toliau – REC), kurioje susijungė apie 16 mln. daugiausia olandiškos kilmės krikščionių (keletas bažnyčių turėjo ir WARC narystę, pvz., Olandijos reformatai iš Nyderlandų Protestantų Bažnyčios).

2010 metų vasarą Grand Rapids mieste, Mičigano valstijoje, JAV, dvi stambiausios pasaulinės reformatų organizacijos – WARC ir REC – susijungė į Pasaulio reformuotų bažnyčių uniją (World Communion of Reformed Churches, toliau – WCRC). Joje – 230 nacionalinių ir regioninių reformuotų bažnyčių, esančių 108 pasaulio šalyse. Iš viso apie 85 mln. krikščionių visuose gyvenamuose planetos kontinentuose. Konfesiniu požiūriu, ši organizacija sujungia nuosaikias bei liberalias pasaulio reformuotas bažnyčias ir jų susivienijimo vienoje pasaulinėje organizacijoje pagrindas yra ne bendri konfesiniai raštai, o istoriniai reformatų tradicijos principai bei solidarumas ginant nacionalinių ar regioninių bažnyčių interesus, vykdamt visuomeninius projektus.

Suprantama, kad pasaulyje yra dar daug atskirų evangelikų reformatų bendruomenių ar jų sąjungų, Bažnyčių, kurios nepriklauso nė vienai minėtai reformatų sąjungai. Manoma, jog vien Vokietijos reformatų sąjunga (Reformierten Bund), jungianti apie 2 mln. vokiečių reformatų, apima vos daugiau nei pusę visos Vokietijos reformatų. Kiti, daugiausia savarankiškose bendruomenėse gyvenantys reformatai, linkę nepriklausyti jokioms sąjungoms.

Evangelikams reformatams tarptautinė ar nacionalinė institucinė organizacinė vienybė nėra esminis siekis, dėl kurio tam tikri teologiniai klausimai galėtų tapti antraeiliais. Ypač tai būdinga reformatų bažnyčioms Amerikoje ar Europoje, kur evangelikų reformatų išpažinimas dominuoja ir politiškai yra laisvas, nesusietas su valstybe. Toje pačioje valstybėje gali veikti daugiau nei dvi nepriklausomos evangelikų reformatų ar presbiterionų bažnyčios. Jos gali tarpusavyje iš viso nebendradarbiauti arba bendradarbiauti tam tikrose srityse, priklausyti tai pačiai pasaulinei ar regioninei organizacijai. Teologiniu požiūriu evangelikų reformatų bažnyčias pagal nuostatą į istorinius evangelikų reformatų konfesinius išpažinimus bei praktinį atsaką į išskylančius gyvenimo iššūkius galima skirstyti į liberalias, nuosaikias bei konservatyvias. Ypač aiškiai tai parodo tų bažnyčių praktika homoseksualų, moterų tarnystės ir ekumeninių santykių su kitos konfesijos bažnyčiomis klausimais.

Kun.**Rimas Mikalauskas**, Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčios vicesuperintendentas

Lietuvos evangelikų reformatų Bažnyčios istorija

Reformacija, prasidėjusi XVI a. pirmoje pusėje vienuolio Martyno Liuterio (Martin Luther, 1483–1546) darbais Vokietijoje ir netrukus Ciuricho pagrindinės parapijos klebono Ulricho Cvinglio (Ulrich Zwingli, 1484–1531) Šveicarijoje, greitai išplito daugelyje Europos katalikiškų kraštų. Ji neaplenkė ir Lietuvos - 1539 m. Abraomas Kulvietis (1510–1545) Vilniuje įkūrė protestantišką kolegiją (dab.vidurinės mokyklos lygio), kūrėsi pirmosios evangelikų parapijos. 1547 m. Karaliaučiuje išleista pirmoji lietuviška knyga – Katekizmas, kurį parengė liuteronų kunigas Martynas Mažvydas.

XVI a. šeštajame – septintajame dešimtmečiuose Lietuvos politinė visuomenė ėmė stipriau linkti prie Šveicarijos reformatorių U.Cvinglio ir J.Kalvino (1509-1564) Bažnyčios atnaujinimo judėjimo, kuris sparčiai plito tarp kilmingųjų miestiečių (ypač didikų) per Romos katalikų vienuolijas, per studentus, grįžusius iš užsienio universitetų.

1553 m. gruodžio 2 d. Mikalojaus Radvilos Juodojo dvare Lukiškėse, Vilniaus priemiestyje, įvyko pirmosios evangelikų pamaldos pagal šveicarišką – reformuotą katalikišką – liturgiją. Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje (LDK) daugėjo evangelikų reformatų tikėjimo (kalvinistinės atšakos) pasekėjų, kūrėsi parapijos, plėtėsi bažnyčių tinklas: 1555 m. didikai Tolvaišos pastatė reformatams bažnyčią Rykantuose, o Merkelis Zaviša įsteigė pirmą reformatų parapiją Žemaitijoje, Šiluvoje.

Susiformavo Lietuvos evangelikų reformatų Bažnyčia, pasirinkusi sinodinę valdymo struktūrą – 1557 m. gruodžio 14 d. Vilniuje kunigaikščio Mikalojaus Radvilos Juodojo dvare Lukiškėse įvyko pirmasis jos Sinodas, išrinkęs pirmąjį Bažnyčios superintendentą Simoną Zacijų (Szymon Zacjusz, apie 1507-1591).

1559 m. Brastoje atspausdintas Vilniaus bažnyčios tikėjimo išpažinimas (lenkų kalba). Manoma, kad šį leidinį sudarė superintendentas S.Zacijus.

J.Kalvinas susirašinėjo su Mikalojum Radvila Juoduoju teologijos klausimais, rašė laiškus lotyniškai Vilniaus sinodui, perspėdamas apie pradėjusius reikštis antitrinitorius (atmetusius šv. Trejybės mokymą), socionistus.

1565 m. nuo Reformatų bažnyčios atsiskyrė antitrinitoriai - Lietuvos broliai.

Po Mikalojaus Radvilos Juodojo mirties – 1565 m. šveicariškos reformacijos globą ir vadovavimą jai perėmė jo pusbrolis Mikalojus Radvila Rudasis. Biržų Radvilos tapo Reformacijos varomąja jėga LDK, svarbiausia atspirtimi, kuria rėmėsi pažangus to meto judėjimas. Tai buvo siekis naujai perskaityti Dievo Žodį, sugrįžti prie pirminių krikščionybės tiesų bei iš to kylanti būtinybė šviestis ir šviesti kitus, išvaduoti žmogų kaip asmenybę iš bažnytinių

dogmų ir scholastikos varžtų.

Evangelikų reformatų Bažnyčia tapo stipriausia tarp LDK evangelikų Bažnyčių. Ji buvo savarankiška Bažnyčia, aprėpusi visas reformatų bendruomenes LDK teritorijoje, todėl tapo krašto Bažnyčia. Lietuvos evangelikų reformatų Sinodas buvo aukščiausia Bažnyčios kolegialaus valdymo institucija, jo sprendimai – kanonai formavo bažnytinę teisę. Iškilus teologinėms diskusijoms Sinodas palaikė ryšius su Lenkijos Karalystės bei visos Abiejų Tautų Respublikos Generaliniais reformatų sinodais, siūsdavo į juos savo pasiuntinius. Romos katalikų Bažnyčios galia tuo metu buvo nusilpusi.

Lietuvos kultūros raidai labai reikšmingos buvo Reformacijos šalininkų įvedamos naujovės: pradėtos kurti gimnazijos tipo mokyklos, tankinamas parapijinių mokyklų tinklas, pradėjo veikti kunigaikščio Mikalojaus Radvilos Juodojo įsteigta spaustuvė Brastoje, imta rengti ir leisti Evangelikų Bažnyčiai LDK teritorijoje reikalingas knygas. Tuo metu vyraujanti aukštuomenės, taip pat ir dvasininkijos, kalba buvo lenkų, todėl 1563 m. minėtoje spaustuvėje išspausdinta *Biblija (Brastos Biblija)* lenkų kalba (pakartotini leidimai - 1568, 1580 m). 1593 m. išleistas *Naujasis Testamentas*. Pasak specialistų, 1563 m. išleista *Brastos Biblija* – poligrafijos šedevras.

Evangelikų reformatų bažnyčių tinklas daugiausia kūrėsi anksčiau buvusių katalikų bažnyčių sąskaita. Nors tikslų duomenų apie evangelikų ir katalikų bažnyčių kiekį tuo laikotarpiu nėra, tačiau iš netiesioginių duomenų galima spėti, kad veikiančių bažnyčių buvo beveik vienodas skaičius. Į Romos katalikų Bažnyčios viršūnių bandymus sustabdyti Reformacijos plėtrą draudimais visuomenė iš esmės jau nereagavo. Reformacijos šalininkų atsirado daugumoje LDK didikų, turtingųjų bajorų šeimų, formavosi bendruomenės miestuose ir miesteliuose. LDK Ponų taryboje, o po Liublino unijos – LDK Senate daugumą sudarė evangelikai, jų rankose buvo svarbiausi valstybės postai, tačiau valdovai buvo katalikai. Romos katalikų Bažnyčia išlaikė vyskupų stalo, kanauninkų žemėvaldą, dalį parapinių bažnyčių žemių, politinio poveikio pozicijas. LDK

seimo nutarimu, kurį patvirtino valdovas, visų krikščioniškų tikybų bajorams buvo suteiktos lygios teisės būti renkamiems į atstovavimo institucijas ir teismus. Varšuvos konfederacijos aktas ir renkamų karalių prisiekiami straipsniai (*Henriko artikulai*) įpareigojo saugoti taiką tarp skirtingai tikinčių. Tačiau evangelikų Bažnyčios nebuvo įteisintos juridiskai.

1569 m. Vilniaus Romos katalikų vyskupas Valerijonas Protasevičius (1504–1579) kovai su Reformacija į Lietuvą persikvietė jėzuitus, kurie tapo svarbiausia kontrreformacijos jėga.

Evangelikų Bažnyčios – reformatai ir liuteronai – mėgino vienytis: 1570 m. Vilniaus ir Sandomiero susitarimuose priėmė nuostatas laikytis bendrų pozicijų valdovo atžvilgiu, prireikus naudotis viena kitos pastatais ir teikti tikybinius patarnavimus, ieškoti bendro tikėjimo išpažinimo formuluočių.

XVI a. paskutiniame ketvirtyje ir XVII a. pirmame dešimtmetyje dar vyravo pusiausvyra tarp evangelikų ir katalikų Bažnyčių šalininkų bei jų įtakos visuomenei.

1588 m. Lietuvos Statutas pripažino Bažnyčios pastatų ir jos turto bažnytinę priklausomybę pagal pirmąją fundaciją, todėl katalikai teismuose pradėjo atsiiminėti bažnyčias, o evangelikai ėmėsi steigti dalį bažnyčių iš naujo, skirdami joms fundacijas *de nova radice*. Prasidėjo susidorojimas su reformatų bažnyčiomis Lietuvoje: 1611 m. Vilniuje sudegintas Lietuvos evangelikų reformatų archyvas, mokykla, bažnyčia, dar vienas konfliktas tarp katalikų ir reformatų baigėsi tuo, kad Vilniaus reformatų bažnyčiai 1640 m. buvo įsakyta išsikelti už miesto sienos, į kapinių teritoriją. Evangelikų bažnyčios užpuldinėtos ir kituose miestuose, net privačiuose evangelikų bajorų dvaruose. Karaliaus valdžia pro pirštus žiūrėjo į jėzuitų kurstomų tamsuolių siautėjimus.

Dėl pralaimėto 1606–1607 m. Mikalojaus Zebžidovskio (Mikołaj Zebrzydowski, 1553–1620) maišto pasekmių susilpnėjo stipriausiųjų Reformacijos rėmėjų – Biržų–Dubingių šakos Radvilų valdžia. Tačiau XVII a. antrajame – šeštajame dešimtmėčiuose Reformacija, kaip sąjūdis, dar buvo veiksmi, evangelikai reformatai tebeturėjo bažnyčių tinklą (apie 200 bažnyčių), nors veikiančių

bažnyčių skaičius tolydžiu mažėjo. Tačiau iš esmės Reformacija dar išlaikė opozicijos katalikiškai visuomenės daliai vaidmenį. Kai kurių didikų ir turtingųjų bajorų (Biržų-Dubingių šakos Radvilų, Kęstartų, Bilevičių, Naruševičių ir kt.) valdose evangelikų tikėjimas įsitvirtino visuose visuomenės sluoksniuose: tapo ir valstiečių, ir miestelėnų tikėjimu.

Per visą tą laiką LDK evangelikų reformatų Krašto Bažnyčia išlaikė savo struktūrą, padalinius – distriktus. LDK teritorija buvo padalinta į šešis distriktus, jų centrai buvo Vilniuje, Kėdainiuose, Biržuose, Slucke, Kojdanove, Zabludove vėliau – Izabeline (visi paskutiniai keturi centrai - dabartinėje Baltarusijos teritorijoje).

Distriktuose buvo šaukiami distriktiniai Sinodų suvažiavimai. Sutrumpintai Bažnyčia vadinama lotynišku pavadinimu *Unitas Lithuaniae* arba lenkiškai *Jednota Litewska* (Lietuvos bažnytinis provincinis vienetas – Krašto Bažnyčia). Ji siūsdavo savo atstovus į generalinius Lietuvos-Lenkijos sinodus, tačiau savo administracijoje iš esmės buvo savarankiška Bažnyčia. Didelį smūgį bažnytinei reformatų organizacijai, bažnyčių tinklui sudavė XVII amžiaus Abiejų Tautų Respublikos karai su Rusija ir Švedija. Po karų Evangelikų reformatų Bažnyčia jau nepajėgė atstatyti tokio pat tinklo, koks buvo XVII a. pirmojoje pusėje. Jos kultūrinės veiklos impulsai visam krašto gyvenimui tiek susilpnėjo, kad XVII a. vidurį galime laikyti Reformacijos, kaip sąjūdžio, pabaiga. Nuo XVII a. antrosios pusės Evangelikų reformatų Bažnyčia veikė LDK jau tik kaip konfesinės mažumos Bažnyčia.

XVI a. pabaigoje – XVII a. pradžioje evangelikai reformatai Jonas Abramovičius (Jan Abramowicz, gimimo data nežinoma, mirė 1602), Andrius Volanas (Andreas Volanus, apie 1530-1610 m.), Adomas Rasijus (Adamus Rassius, apie 1575-1627/1628) pirmieji LDK kultūros istorijoje parašė tekstus, kuriuose pradėjo svarstyti miestiečių vietos visuomenėje problematiką. Tekstuose argumentuota miestų ir miestiečių svarba valstybės bei visuomenės ekonominei gerovei, siūlyta gerinti miestiečių, pirklių padėtį, kelti jų statusą visuomenėje ir taip koreguoti valstybės sandarą jos modernizavimo kryptimi.

1598 m. uolus reformatas Merkelis Petkevičius (1550–1608) Vilniuje įsteigtoje spaustuvėje reformatų leidiniams spausdinti savo lėšomis išleido dvi knygas: vieną lotynišką ar lenkišką ir dvikalbį Katekizmą. Išleisti pirmą reformatų Katekizmą lietuvių kalba M. Petkevičių paakino grynai religinė būtinybė - knyga buvo skirta evangelikų reformatų dvasininkams, menkai lietuviškai mokantiems (kalbai mokytis galėjo praversti dvikalbis katekizmo tekstas), ir ūkininkams, kad šie galėtų namuose lietuvių kalba katekizmo mokyti šeimynykščius.

Vilniaus evangelikų reformatų Sinodo spaustuvininkas, knygrišys Jokūbas Morkūnas (Markowicz, apie 1550 m. – po 1611 m.), išleido apie 25 knygas lietuvių, vokiečių, lotynų, lenkų kalbomis. Spausdino ir platino evangelikų reformatų ir liuteronų religinius, poleminius, politinius, proginius leidinius. 1594 m. lenkų kalba išleido M. Rėjaus *Lenkišką postilę* (*Postilla polska*), 1600 – jos vertimą *Postilla lietuviška* (Žemaitijos bajorės Sofijos Vnučkienės lėšomis). Postilėje, kurią, kaip manoma, išvertė jis pats, be evangelijų su pamokslais, yra eilių, prakalba, Katekizmas. Tai – didžiausias LDK XVI a. leidinys lietuvių kalba.

1653 m. Kėdainiuose, kunigaikščio Jonušo Radvilos rūpesčiu įsteigtoje spaustuvėje (veikė 1651–1655 m.), išleista *Knyga nobažnystės krikščioniškos* – stambiausias (700 psl.) XVII a. lietuvių raštijos ir literatūros paminklas. Knygoje išspausdinti pamatiniai XVII a. Lietuvos protestantų religiniai tekstai: katekizmas, giesmės, psalmės, pamokslai ir maldos. Iki šiol *Knyga nobažnystės krikščioniškos* tebėra pripažinta didžiausiu XVII a. lietuvių kalbos ir literatūros paminklu, sunkiai pasiekiamu lietuvių kultūros istorijos šaltiniu, nes jos vienintelis žinomas išlikęs pasaulyje egzempliorius yra saugomas Švedijoje, Upsalos universiteto bibliotekoje.

XVII a. viduryje, apie 1660 m., Samuelis Boguslavas Chilinskis (apie 1631 m. – 1666 m.) į lietuvių kalbą išvertė *Šventąjį Raštą* (dalis vertimo išspausdinta 1660–1662 m.), tačiau Lietuvos reformatų sinodas nesiėmė deramų pastangų jam išleisti.

1695 m. Vilniaus sinodo pavedimu Samuelis Bitneris (1632–1710) ėmėsi į lietuvių kalbą versti *Naująjį Testamentą*, kuris buvo

išleistas 1701 m. Karaliaučiuje ir vadinosi *Naujas Testamentas Wieszpatis musu Jezaus Kristaus*. Šio Testamento vertimą, taip pat lietuviškų katekizmų leidimą finansavo paskutinė Radvilų palikuonė Liudvika Karolina (1667–1695).

Reformatai rūpinosi visų luomų švietimu. Prie kiekvienos bažnyčios buvo įkurtos parapijinės mokyklos, o vidurinio lygio išsilavinimą buvo galima įgyti reformatų įsteigtose kolegijose – gimnazijose: Vilniuje (uždaryta po 1640 m. jėzuitų pogromo), Kėdainiuose, kurią 1625 m. įsteigė kunigaikštis Kristupas Radvila ir kuri 1631 m. tapo *Sviesiąja gimnazija – Gymnasium Illustre* (1864 m. caro valdžios uždaryta dėl dalyvavimo sukilime), taip pat Slucke. Pastarąją mokymo įstaigą 1617 m. įkūrė reformatų Sinodas, ji buvo vienintelė reformatų gimnazija, veikusi iki sovietų pergalės Baltarusijoje.

Unitas Lithuaniae – Bažnyčia tobulino savo struktūrą: 1636 m. buvo įvestas kuratorių urėdas – tai iš pasauliečių tarpo iki gyvos galvos sinodo renkami Bažnyčios vyresnieji, kurie privalėjo rūpintis visos bažnyčios gerove, bažnyčios narių švietimu ir socialiniais poreikiais, kontroliuoti ir vykdyti finansinę, ūkinę bažnyčios veiklą bei atidžiai prižiūrėti, kad parapijoms skirti kunigai tvarkingai vykdytų savo pareigas.

1637 m. Dancige buvo išleista Jono Kristupo Krainskio sudaryta Didžioji Agenda – bažnytinės santvarkos ir pamaldų tvarkos knyga lenkų kalba (iki šiol tik dalis išversta į lietuvių kalbą), suvienodinusi tvarką visose Lietuvos – Lenkijos reformatų bažnyčiose.

XVII a. pabaigoje dėl karų, kontrreformacijos ir vidinių nesutarimų reformatų Bažnyčia Lietuvoje labai susilpnėjo.

1717 m. Varšuvos Seimas atėmė disidentams pilietines teises, uždraudė viešas pamaldas, mokyklas, krikštyti vaikus be katalikų kunigo leidimo, viešai nešioti bažnytinius rūbus. Po penkiasdešimties metų, spaudžiant užsienio valstybėms, pilietinės teisės gražintos.

Po Abiejų Tautų Respublikos (ATR) žlugimo (1795 m.) Lietuva buvo įtraukta į carinės Rusijos imperijos sudėtį ir tapo Šiaurės Vakarų kraštu. Lietuvos reformatų bažnytinė tvarka buvo

nustatyta Įstatymų Sąvado XI tomo I-osios dalies nuostatais, kurie konstatavo: Evangelikų reformatų dvasinė apygardinė vadovybė Vakarinėse gubernijose priklauso šito išpažinimo Sinodui ir Kolegijai Vilniuje, o kitose gubernijose ši vadovybė priklauso vietinėms Evangelikų liuteronų Konsistorijoms, kurių posėdžių sudėtis, sprendžiant reformatų reikalus, keičiasi (pakviečiant reformatų atstovus), o jie vadinami Reformatų posėdžiais (984 paragrafas).

Lietuvos ev. reformatų Bažnyčios santvarka liko sinodinė. Vilniaus Sinodui po ATR padalijimo priklausė šeši distriktai Lietuvos ir Baltarusijos dabartinėse teritorijose: Vilniaus, Žemaitijos, Užnerio, Baltarusijos, Naugarduko ir Paliesės (po 1799 m. bažnytinės reformos pastarieji sujungti ir pavadinta Užnemunės, vėliau – Gardino). Kasmet reformatų sinodai vykdavo vis kito distrikto superintendente reziduojamoje bažnyčioje (Vilniaus, Kėdainių, Biržų, Slucko, Izabelino, Bielicos ir kt.). Rusų valdžia dėjo visas pastangas surusinti ir suortodoksinti lietuvių tautą. Po 1863 m. sukilimo buvo uždrausta spausdinti knygas lotyniškėmis raidėmis, draudžiamas bet koks bažnytinis – kultūrinis gyvenimas, panaikintos parapijinės mokyklos, vietoj jų – liaudies mokyklos rusų kalba, lietuviškai buvo galima laikyti tik pamaldas. Tik didelių pastangų, protekcijų dėka 1877 m. Petrapilyje reformatams pavyko atspausdinti gotišku šriftu giesmių ir maldų knygą – *Kancionolą*.

Vilniaus Sinodo žinioje buvo tiek tebesančių, tiek ir nebeveikiančių parapijų turtas: žemė, pastatai. 1863 m. rusų valdžia pretekstu, kad Bažnyčia nesugeba valdyti didelių žemės plotų, pareikalavo perduoti jai administruoti bažnytines žemes ir už tai prižadėjo kiekvienais metais mokėti Sinodui po 42 tūkst. rublių. Bet laikui bėgant žemės kaina išaugo dvigubai, trigubai. Sinodas pareikalavo mokesčių padidinti arba grąžinti žemę. Valdžia į tai atsakė nežinanti, kur esąs tas turtas. Sinodas nutarė paduoti rusų valdžią į teismą už administruojamo turto iššvaistymą, bet 1914 m. prasidėjus Pirmajam pasauliniam karui nutarimas nebuvo įvykdytas.

Įvykus Rusijoje revoliucijai ir Lietuvai paskelbus nepriklausomybę, 1918 m. lapkričio 18 d. Vilniuje sušauktas reformatų sinodas,

vienbalsiai priėmęs nutarimą: atsižvelgiant į pasikeitusias politines sąlygas, Sinodas grįžta prie savo pamatinių teisių ir nuo šiol vadovaujasi Didžiojoje Agendoje surašytais nuostatais ir ankstesnių sinodų priimtais kanonais (VI-as kanonas).

Iš Rusijos grįžęs gen. superintendentas Vilhelmas Mykolas Meškovskis (1852–1920) 1919 m. rugpjūčio 15–17 d.d. Švobiškyje sukvietė Lietuvos ev. reformatų Sinodą, kuriam pirmininkavo kuratorius prof. Jonas Yčas (1880–1931). Buvo priimtas nutarimas, kad atsikūrusi Lietuvos Evangelikų reformatų Bažnyčia sudaro autonominį vienetą ir tvarkosi pagal savo kanonus. Buvo išrinkta pirmoji Kolegija (vėliau pervadinta – Konsistorija) Sinodo nutarimams vykdyti ir einamiems reikalams tarp Sinodų tvarkyti, prezidentu išrinktas mokytojas kuratorius Baltrus Grybė.

Lenkijai atplėšus Vilniaus kraštą, reformatai buvo atskirti nuo sostinėje likusio turtingo Sinodo archyvo, bibliotekos. Nepriklausomos Lietuvos reformatų centru tapo Biržai, eiliniai Sinodo suvažiavimai, vadovaujantis kanonais, pradėti šaukti Biržuose per Jonines.

Lietuvos reformatų – *Unitas Lithuaniae* – Bažnyčia nuo 1925 metų priimta į Pasaulio Reformuotų Bažnyčių Alijansą (nuo 1975 World Alliance of Reformed Churches – WARC, nuo 2010 – World Communion of Reformed Churches - WCRC).

Atsikūrusios Lietuvos evangelikų reformatų ir liuteronų Bažnyčios buvo mažumos Bažnyčios, todėl glaudžiai bendradarbiavo, buvo puoselėjami artimi santykiai, steigiamos bendros organizacijos, įkurtas Teologijos fakultetas Kaune (1925–1936), kuris ruošė evangelikų dvasininkus Lietuvos bažnyčioms. 1928 m. lapkričio 28 d., sekant pasaulio evangelikų moterų pavyzdžiu, įkurta Lietuvos evangelikų moterų draugija, kurios Centro valdyba buvo Biržuose, pirmininke išrinkta kun. Jono Šepečio (1867–1941) žmona Klara Šepetienė (1879–1964). 1931 m. įsteigta Lietuvos reformatų jaunimo draugija *Radvila*, jos vadovas ir pirmininkas buvo kun. Aleksandras Balčiauskas (1907–1952).

1936 m. spalio 5 d. Kaune sušauktas visos Lietuvos evangelikų suvažiavimas, kuriame dalyvavo reformatai: superint. prof. Povilas

Jakubėnas (1871–1953), Kolegijos prezidentas dr. Jokūbas Mikelėnas (1885–1966), kunigai Adomas Šernas (1884–1965), Povilas Jašinskas ((1889–1982), Petras Dagys (1904–1977), A. Balčiauskas, tuomet dar studentas Mykolas Frankas (1914–1968) ir kt. Suvažiavime dalyvavo ir liuteronai: prof. Vilius Gaigalaitis (1870–1945), Konsistorijos prezidentas dr. Kristupas Gudaitis (1898–1972), kunigai Adolfas Keleris (1906–1983), Hermanas Jekelis (1901–1980), Rudolfas Vymeris (1906–1980), Gustavas Vagneris (1907–1986), tuomet dar studentas Jonas Viktoras Kalvanas (1914–1995) ir kt.

1938 m. per Jonines Biržuose vyko 335 Lietuvos reformatų ir 20-asis po Nepriklausomybės atgavimo Sinodas, kuriame dalyvavo ir pamokslus sakė reformatų superintendantai prof. Konstantinas Kurnatauskas (1878–1966), prof. P. Jakubėnas ir liuteronų senjoras Adomas Gelžinius (1902–1988).

Iki II pasaulinio karo Lietuvoje, įskaitant Vilniaus kraštą, gyveno per 18 000 evangelikų reformatų. Jie sudarė apie 0,54 proc. visų Lietuvos gyventojų. Jų dvasios reikalais rūpinosi 14 kunigų.

Gražinus Lietuvai sostinę Vilnių, 1940 m. sausio 6 d. buvo sušauktas 337, skaičiuojant nuo 1557 m., bendras sinodas Vilniuje, kuris norėjo atnaujinti buvusią Lietuvos Vienatę. Sumanymą sukliudė atūžusios karo audros, nubloškusios toli nuo Tėvynės didžiąją dalį dvasininkų, Kolegijos narių. Pasitraukė visi trys superintendantai: J. Šepetys, K. Kurnatauskas, P. Jakubėnas, Kolegijos prezidentai Jokūbas Mikelėnas (1885–1966), Motiejus Tamulėnas (1891–1980), dauguma kuratorių, kurie jau Vokietijos pabėgėlių stovyklose ėmėsi burti reformatus. Daugumai persikėlus ir įsikūrus JAV, buvo įkurta išeivijos Lietuvių ev. reformatų Bažnyčia JAV, išrinkta Lietuvių evangelikų reformatų kolegija, generaliniu superintendentu išrinktas K. Kurnatauskas. Ši institucija atstovavo lietuviams Pasaulinėse reformatų organizacijose iki Nepriklausomybės atkūrimo Lietuvoje, nuo 1951 m. leido žurnalą *Mūsų sparnai*, kuris pasiekdavo ir pavergtos Lietuvos reformatus, teikė informaciją apie bažnytinio gyvenimo įvykius Tėvynėje ir išeivijoje.

Lietuvoje likę dvasininkai ir keli kuratoriai, pirmininkaujant superintendentui A. Šernui (išrinktas paskutiniame karo metų Sinode Biržuose 1942 m.), dalyvaujant kunigams P.Jašinskiui, A.Balčiauskui, M.Frankui, kuratoriams Andriejui Krišukėnui, Jokūbui Kuginiui, Petruui Dubrai ir kt. 1946 m. gegužės 27 d. sušaukė Biržuose Sesiją. Sesijoje sudaryta laikinoji Konsistorija, veikusi iki 1957 m. rugpjūčio 18 d., kada Biržuose buvo sukviestas (gavus iš valdžios leidimą) I-asis pokarinis reformatų Sinodas, kartu atšvenčiant 400 metų nuo pirmojo Sinodo Vilniuje (1557 metais) jubiliejų. Sinodas išrinko savo vykdomąjį organą – Konsistoriją: pirmininkas Konstantinas Burbulis (1889–1981), vicepirmininkas superint. A.Šernas, prokuroras senjoras P.Jašinskas, sekretorius kurt. Povilas Januševičius (1916–1998), narys kun. M.Frankas, išdininkas kurt.J.Kuginis. Iš aktyvesnių reformatų buvo papildytas kuratorių urėdas 23 naujais kuratoriais. Sinode dalyvavo ir sveikino dalyvius Latvijos ev. liuteronų Bažnyčios arkivyskupas Gustavas Tūras, dekanai Petras Kleperis ir Alfonsas Vecmanis, Rygos reformatų bendruomenės atstovas K.Tatoris. Lietuvos ev. liuteronų Bažnyčiai ir konsistorijai atstovavo jos pirmininkas Vilius Burkevičius.

Mirus kunigams A.Balčiauskui ir M.Frankui, o A.Šernui atsisakius pareigų, visos Lietuvos reformatus aptarnavo vienintelis kunigas senjoras Povilas Jašinskas.

1971 m. rugpjūčio 25 d. Biržų bažnyčioje šventam ir atsakingam kunigyštės pašaukimui buvo pašventintas Petras Čepas (1921–2010).

1981 m. spalio 3–4 d. Lietuvos reformatus aplankė Pasaulio Reformatų Bažnyčių Sąjungos viceprezidentas, Vengrijos reformatų Bažnyčios Dunojaus distrikto vyskupas dr. Karoly Toth'as ir Biržuose per Pjūties padėkos pamaldas sakė Lietuvos reformatus ir 92 metus atšventusį senjorą Povilą Jašinską pastiprinantį pamokslą. Pamaldose taip pat dalyvavo Lietuvos liuteronų vyskupas Jonas Kalvanas ir jo pagalbininkas diakonas Reincholdas Moras, reformatų kunigas Petras Čepas, svečią iš Vengrijos atlydėjęs Maskvos patriarchijos užsienio skyriaus

atstovas kun. Leonidas.

Mirus Konsistorijos pirmininkui K.Burbuliui ir daugelį metų Lietuvos reformatams tarnavusiam senjorui kun. P.Jašinskui, 1982 m. birželio 6 d. susirinkę Biržuose penkių tebeveikusių parapijų vykdomųjų komitetų atstovai išrinko naują Konsistoriją: pirmininkas Kostas Grundelė, pavaduotojas kun.Petras Čepas, sekretorė Aleksandra Balčiauskienė (vėliau atsisakė), nariai Petras Pavilionis, Kostas Vėjelis, Alfonsas Šumskas ir Algirdas Vegys.

1983 m. rugpjūčio 28 d. Skirsnemunėje posėdžiavęs liuteronų Bažnyčios sinodas, paprašius reformatų Bažnyčios atstovams, išleido jauną, ką tik pirmuosius šventimus gavusį kunigą diakoną Reinchodą Morą tarnauti Biržų ir kitų parapijų reformatams. 1989 06 24 reformatų kunigu-diakonu Biržuose ordinuotas Julius Norvila.

Lietuvai atgavus nepriklausomybę, atgimė ir Lietuvos ev. reformatų Bažnyčia, ėmė rūpintis bažnytinio turto atgavimu, dvasininkų ruošimu, bažnyčios teisinės tvarkos atkūrimu. Buvo pasiūsti mokytis ir baigė teologijos mokslus: Rimas Mikalauskas (g.1967 m.) – Lenkijos Krikščioniškos teologijos akademiją, Kęstutis Daugirdas (g.1973 m.) – J.V. Getės (Frankfurte prie Maino) ir J.Gutenberggo (Mainco) universitetus, Gitana Gasiūnaitė (g.1976 m.) – Prahos Karlo universitetą, Tomas Šakas (g.1973 m.) – Vitenbergo universitetą, Sigita Laukaitytė-Švambarienė (g. 1973 m.), Tomas Šernas (g.1962 m.) ir Raimondas Stankevičius (g.1968 m.) – Klaipėdos universitete, Humanitarinių mokslų fakultete, veikiančią Evangeliškos teologijos katedrą.

Buvo atkurta daugiau nei 400 metų Lietuvos reformatų – *Unitas Lithuaniae* - Bažnyčioje veikusi bažnytinė tvarka, nustatyta bažnytinais teisiniais aktais – Didžiąja (Gdansko) Agenda (1637) ir Sinodų kanonais (1611-2012). Pagal juos yra šios reformatų bažnytinės vadovybės pakopos: aukščiausioji – Lietuvos evangelikų reformatų Sinodas, aukštesnioji – Lietuvos evangelikų reformatų Konsistorija ir aukštoji – senjorato institucija, vadovaujama generalinio superintendente, kuris yra Lietuvos evangelikų reformatų vyriausiasis kunigas vyskupo pareigose.

2001 metais atkurtas Lietuvos evangelikų reformatų aukščiausios kanoninės vadovybės veikimas – eilinis Sinodas, susirinkęs Biržuose, išsirenka aukštesniąją vadovybę – Sinodo kolegiją, dabar vėl vadinama Konsistorija. Kanoniškai ją sudaro 4 dvasininkai ir 4 pasauliečiai. Pirmininkauja pasaulietis, jį pavaduoja dvasininkas. 2002 metais Sinodas atstatė paskutinę Lietuvos evangelikų reformatų aukštosios vadovybės instituciją – generalinio superintendente pareigybę. 2002 m. generaliniu superintendentu išrinktas kun. R. Mikalauskas, 2010 m. – kun. Tomas Šernas.

Šiuo metu Lietuvoje veikia Biržų, Vilniaus, Papilio (Biržų r.), Nemunėlio Radviliškio (Biržų r.), Kauno, Panevėžio, Klaipėdos, Kėdainių, Salamiesčio, Šiaulių, Kelmės, Švobiškio – istorinės evangelikų reformatų parapijos bei naujai įregistruotos XXI a. pradžioje Alytaus, Jonavos parapijos. Šiuo metu Lietuvos evangelikų reformatų parapijas aptarnauja šeši kunigai.

Parengė Kun. **Rimas Mikalauskas**, Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčios vicesuperintendantas, **Dalija Gudliauskienė**

Šaltiniai ir literatūra:

1. *Lietuvos evangelikų reformatų Sinodui 450 metų*, 2008, Vilnius.
2. A. Baublys *Lietuvos evangelikų reformatų Bažnyčios Sinodas*, 2006, Versus Aureus.
3. J. Kregždė *Reformacija Lietuvoje*, 1980, Čikaga, JAV.
4. *Lietuvos evangelikų bažnyčių kalendorius* 1987, Vilnius.
5. Prieiga per internetą:
<http://www.mab.lt/lt/naujienos/petkevicius>; <http://www.mab.lt/lt/naujienos/morkunas>; https://www.elibri.lt/product.php?id_product=214; <http://www.panrs.lt/leidiniai/petras/2005/rasytojai.pdf>

SVARBI INFORMACIJA

Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčia – *Unitas Lithuaniae* – Sinodas

Dvasininkai:

Kun. Tomas Šernas – Lietuvos evangelikų reformatų generalinis superintendantas. Alytaus ir Jonavos parapijų administratorius. Raštinė Vilniuje, Gerosios Vilties g.1 A, tel. (8 5) 240 65 95, mob. 8 655 43 677

Kun. Rimas Mikalauskas – Lietuvos evangelikų reformatų vicesuperintendantas, Biržų ev. ref. parapijos klebonas, Švobiškio, Papilio ir Salamiesčio ev. ref. parapijų administratorius. Raštinė Biržuose, Reformatų g. 3 A, tel. (8 450) 35100, mob. 8 686 66 383, faks. (8 450) 31486

Kun. Raimondas Stankevičius – Lietuvos evangelikų reformatų Konsistorijos viceprezidentas, Vilniaus ev. ref. parapijos klebonas, Panevėžio ir Kėdainių ev. ref. parapijų administratorius. Raštinė Vilniuje, Gerosios Vilties g. 1 A, tel. (8 5) 240 65 95, mob. 8 655 43 678

Kun. Sigita Švambarienė – Nemunėlio Radviliškio ev. ref. parapijos administratorė, Biržų parapijos II dvasininkė, Medeikių vaikų namų kapelionė. Raštinė Biržuose, Reformatų g. 3 A, tel. (8 450) 35 100, mob. 8 681 66 661

Kun. Tomas Sakas – Klaipėdos ev. ref. parapijos klebonas, Kauno ev. ref. parapijos administratorius, mob. 8 656 45 016

Kun. Romas Pukys – Šiaulių ir Kelmės ev. ref. parapijos administratorius, tel. 8 41 579421, mob. 8 650 50 302

Neilas Čijunskas, lektorius, padeda dvasininkui Klaipėdoje, mob. 8 612 58 731

Lietuvos evangelikų reformatų Konsistorija:

Prezidentas kuratorius dr. *Mykolas Mikalaėjūnas*

Viceprezidentas kun. *Raimondas Stankevičius* – Vilnius

Nariai dvasininkai:

Kun. *Rimas Mikalauskas* – Biržai

Kun. *Sigita Švambarienė* – Biržai

Kun. *Tomas Sakas* – Klaipėda

Nariai pasauliečiai:

Danguolė Kairienė – Biržai

Petras Romualdas Puodžiūnas – Panevėžys

Eglė Grucytė – Kaunas

Sinodo direktorius *Donatas Balčiauskas* – mob. 8 698 76 500

Sinodo kanclerė *Jūratė Kiškienė* – Tel. (8 450) 31 486, mob. 8 655 43 656

Sinodo buhalterė *Rita Daugienė* – Tel. (8 450) 35 100, mob. 8 656 45 008

Parapijos

Biržų ev. reformatų parapija

Reformatų g. 3 A, Biržai

Pamaldos kiekvieną sekmadienį 11 val.

Klebonas kun. *Rimas Mikalauskas*, mob. 8 686 66 383, Tel. (8 450) 35 100

II dvasininkė kun. *Sigita Švambarienė*, mob. 8 681 66 661

Seniūnų tarybos pirmininkas *Merūnas Jukonis*, mob. 8 671 12 400

Vargoninkė, choro vadovė *Jūratė Duderienė*, mob. 8 671 12 864

Ūkvedys (varpininkas) *Gediminas Šileika*, mob. 8 625 72 319

Sekmadieninės mokyklos mokytoja *Danutė Nindriūnaitė*, mob. 8 613 77 416

Parapijos pastatų komendantė *Jūratė Kiškienė*, mob. 8 655 43 676

Parapijos finansininkė *Rita Marinskienė*, mob. 8 652 62 932

Vilniaus ev. reformatų parapija

Pylimo g. 18, Vilnius

Pamaldos kiekvieną sekmadienį 11 val.

Raštinė: Gerosios Vilties g. 1 A, Tel. (8 5) 240 65 95

Klebonas kun. *Raimondas Stankevičius*, mob. 8 655 43 678

Kunigas *Tomas Šernas*, mob. 8 655 43 677

Seniūnų tarybos pirmininkas *Alvydas Verbickas*, mob. 8 698 86 296

Parapijos buhalterė *Rita Skeberdienė*

Vargonininkė *Aušra Pačegonytė*, mob. 8 601 07 324

Parapijos namų administratorė-savanorė *Kristina Šernaitė*, mob. 8 613 68 061

Vilniaus reformatų choras *Giesmė* repetuoja kiekvieną pirmadienį nuo 18 val.

Gerosios Vilties g. 1A, Vilniuje.

Kėdainių ev. reformatų parapija

Senoji g. 1, Kėdainiai

Pamaldos III mėnesio sekmadienį 14 val.

Parapijos administratorius kun. *R. Stankevičius*, mob. 8 655 43 678

Parapijos valdybos pirmininkė *Rita Marchertienė*, Mob. 8 612 34 857

Nemunėlio Radviliškio ev. reformatų parapija

Santakos g. 3, Nem. Radviliškis

Pamaldos I ir III sekmadienį 14 val.

Paskutinį mėnesio penktadienį 18 val. *Biblijos* studijos parapijos namuose

Parapijos administratorė kun. *Sigita Švambarienė*, mob. 8 681 66 661

Parapijos valdybos pirmininkė kuratorė *Valerija Kubiliūnienė*, Tel. (8 450) 55 245

Panevėžio ev. reformatų parapija

Pamaldos II ir IV mėnesio sekmadienį 14 val.

Panevėžio evangelikų liuteronų bažnyčioje, Ukmergės g. 29

Parapijos administratorius kun. *Raimondas Stankevičius*, mob. 8 655 43 678

Valdybos pirmininkas *Petras Romualdas Puodžiūnas*, mob. 8 610 04 399,

Tel. (8 45) 43 29 52

Iždininkė *Lilija Kutraitė*, Tel. (8 45) 57 10 54

Švobiškio ev. reformatų parapija

Švobiškio kaimas, Pasvalio raj.

Parapijos administratorius kun. *Rimas Mikalauskas*, mob. 8 686 66 383

Valdybos pirmininkas *Pranas Raukšys*, mob. 8 614 51 123

Klaipėdos ev. reformatų parapija

Pamaldos I ir III mėnesio sekmadienį 10 val.

Evangelijos kopyčia, prie Klaipėdos universiteto HMF Evangeliškos Teologijos katedros,

Herkaus Manto g. 84, Klaipėda

Parapijos administratorius kun. *Tomas Sakas*, mob. 8 656 45 016

Parapijos valdybos pirmininkė *Dijana Pėlikienė*, mob. 8 650 31 558

Šiaulių ev. reformatų parapija

Pamaldos kiekvieną sekmadienį 10:30 val.

Šiaulių ev. liuteronų bažnyčioje, Vilniaus g. 118 A

Parapijos administratorius kun. *Romualdas Pukys*, tel. (8 41) 57 94 21, mob. 8 650 50 302

Parapijos valdybos pirmininkas *Romualdas Prosevičius*, mob. 8 652 59 255

Kauno ev. reformatų parapija

Pamaldos II ir IV mėnesio sekmadienį 12 val. evangelikų liuteronų Šventosios Trejybės bažnyčioje, Muitinės g. 8

Parapijos administratorius kun. *Tomas Sakas*, mob. 8 656 45 016

Vargonininkės *Asta Sakienė*, *Zivilė Kudirkaitė*

Parapijos valdybos pirmininkas *Ugnius Mikučionis*, mob. 8 656 98 275

Papilio ev. reformatų parapija

Parapijos administratorius kun. *Rimas Mikalauskas*, mob. 8 686 66 383

Parapijos valdybos pirmininkas dr. *Jonas Alfredas Naktinis*, mob. 8 618 65 461

Vargonininkė *Vigilija Macienė*, mob. 8 610 68 171

Varpininkai *Jonas Kvedaravičius*, mob. 8 686 43 379, *Adolfas Šlekys*, mob. 8 616 13 496

Salamiesčio ev. reformatų parapija

Parapijos administratorius kun. *Rimas Mikalauskas*, mob. 8 686 66 383

Seniūnų valdybos pirmininkas *Jonas Naktinis*, mob. 8 685 10 263

Alytaus ev. reformatų parapija

Parapijos administratorius kun. *Tomas Šernas*, mob. 8 655 43 677

Parapijos valdybos pirmininkė *Skaidra Užalienė*, mob. 8 616 31 101

Jonavos ev. reformatų parapija

Pamaldų laikas – iš anksto sutarus su kunigu ir didžiųjų bažnytinių švenčių metu.

Parapijos administratorius kun. *Tomas Šernas*, mob. 8 655 43 677

Valdybos pirmininkas *Regimantas Jakubėnas*, mob. 8 686 38 708

Turinys

Pratarmė.....	3
BAŽNYČIOS AKTUALIJOS	
2012-ųjų Sinodas Biržuose.....	5
Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčių durys ir vėl plačiai atvertos tikintiesiems.....	7
<i>Antrasis šveicariškasis išpažinimas</i> – reformatų šimtmečių knyga.....	10
Lietuvos reformatų tikėjimo pagrindai.....	12
Valstybės dieną nusilenkta reformatų globėjui – kunigaikščiui Mikalojui Radvilai Rudajam.....	15
Aktualijos trumpai.....	17
TEOLOGINIAI TYRIMAI	
Teologija – rašto tarnaitė.....	24
PASAULIS IR REFORMATAI	
Europos 2012 metų reformatų Bažnyčių vadovų suvažiavimas Vienoje.....	34
Konferencija Švedijoje.....	36
Lietuva – Lipė: nuomonės apie bažnyčios užduotis.....	37
Dalyvauta Vengrijos ev. reformatų bažnyčios Sinode.....	38
Naujienos iš Lenkijos evangelikų reformatų Sinodo.....	41
JAUNIMO VEIKLA	
Aptartos problemos, suplanuoti darbai.....	43
Bažnyčioje – jaunimo pamaldos.....	44
<i>Maisto banko</i> akcijoje Biržuose dalyvavo reformatų jaunimas.....	46
Vaikų namai – Bažnyčios misija.....	48
MINĖJIMAI	
Jonas Nastopka.....	54
Petras Šernas.....	55
Motiejus Tamulėnas.....	57
Eugenijus Gerulis-Snarskis.....	58
Mykolas Mikalajūnas.....	61
Atminimo lenta – generolui Silvestrui Žukauskui.....	63
Kunigaikščio Jonušo Radvilos 400-ųjų gimimo metinių minėjimo vakaras.....	64
BAŽNYČIOS ISTORIJA	
Sveiki, atvykę į platus reformatų pasaulį!.....	66
Lietuvos evangelikų reformatų Bažnyčios istorija.....	69
SVARBI INFORMACIJA	
Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčia – <i>Unitas Lithuaniae</i> – Sinodas.....	82

2012–ieji Dubingiuose

Liepos 6 d. Valstybės dienos minėjimas.

Rugsėjo 8 d. Kapinių šventė.

Panevėžio ev. reformatų parapijos valdybos pirmininkas Petras Romualdas Puodžiūnas su bendruomenės narėmis.

Prof. Algimanto Kuncevičiaus (nuotraukoje – dešinėje) pasakojimas sužavėjo klausytojus. Aurelijos Arlauskienės nuotraukos

REFORMATŲ METAI 2012
Lietuvos evangelikų reformatų metinis leidinys

Maketavo ir viršelių sukūrė *Viktorija Liauškaitė*

Tiražas 500 vnt.

Išleido VšĮ *Lietuvos evangelikų reformatų Sinodo leidykla*
Spausdino *Standartų spaustuvė*

ISSN 2029-7084